

Národný program reforiem SR 2010

***Kvalitné vzdelanie, viac pracovných miest
a lepšie podnikateľské prostredie***

november 2010

Obsah

VŠEOBECNÉ VÝCHODISKÁ	3
ÚVOD	4
1 IDENTIFIKÁCIA PRIORITNÝCH OBLASTÍ	5
2 MAKROEKONOMICKÁ A FIŠKÁLNA POLITIKA	8
2.1 MAKROEKONOMICKÝ RÁMEC A STREDNODOBÁ PROGNÓZA.....	8
2.2 FIŠKÁLNA POLITIKA A VEREJNÉ FINANČIE	9
3 ENVIRONMENTÁLNA UDRŽATEĽNOSŤ A ENERGETIKA	12
4 NÁVRH OPATRENÍ V PRIORITNÝCH OBLASTIACH NPR SR	14
4.1 VZDELÁVANIE, VEDA A INOVÁCIE	14
4.2 ZAMESTNANOSŤ A SOCIÁLNA INKLÚZIA	16
4.3 PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE	17
4.4 TRANSPARENTNÉ PROSTREDIE A VYMOŽITEĽNOSŤ PRÁVA	18
4.5 ZDRAVIE	19
PRÍLOHA Č. 1 – CIELE STRATÉGIE EURÓPA 2020	21
PRÍLOHA Č. 2 – INTEGROVANÉ USMERNENIA STRATÉGIE EURÓPA 2020	22

Všeobecné východiská

Stratégia Európa 2020 je spoločnou agendou EÚ, ktorej cieľom je zabezpečenie trvalo udržateľného ekonomického rastu vrátane prekonania ekonomickej krízy a tvorby pracovných miest. V júni 2010 ju definitívne schválila Európska rada pre nasledujúce desaťročie. Agenda je pokračovaním doterajšej lisabonskej stratégie, zameranej na ekonomický rast a zamestnanosť. Lisabonská stratégia, ktorá sa začala realizovať v roku 2000, vychádzala z uvedenia si potreby zvýšiť produktivitu a konkurencieschopnosť EÚ a súčasne posilniť sociálnu súdržnosť, aby bola Únia schopná čeliť globálnej konkurencii, technologickým zmenám a problému starnúceho obyvateľstva. V roku 2005 bola lisabonská stratégia revidovaná, väčší dôraz sa začal klásť na ekonomický rast, zvýšenie počtu pracovných miest a zlepšenie ich kvality.

Vzhľadom na vysokú prepojenosť ekonomík EÚ je efektívnejšie, pokiaľ je konanie všetkých členských krajín v štrukturálnych politikách koordinované na úrovni EÚ, napriek tomu, že patria do kompetencie jednotlivých členských štátov. Členské štáty sa taktiež môžu inšpirovať príkladmi úspešných krajín. V rámci EÚ existuje konsenzus o všeobecnom smerovaní hospodárskych politik a politik zamestnanosti členských krajín, ktorý je obsiahnutý v tzv. Integrovaných usmerneniach stratégie Európa 2020. Usmernenia stanovujú kľúčové priority reforiem v makroekonomickej a mikroekonomickej oblasti, ako aj reforiem trhu práce. Základný rámec pre tvorbu štrukturálnych politik tvoria integrované usmernenia EÚ spolu s piatimi hlavnými cieľmi, ktorými sa majú riadiť opatrenia členských štátov (integrované usmernenia s hlavnými cieľmi EÚ sú uvedené v prílohe č. 2).

Materiál v súlade s požiadavkou Európskej komisie obsahuje najmä identifikáciu makroštrukturálnych prekážok rastu a návrh opatrení na ich prekonanie, ktoré vychádzajú z Integrovaných usmernení stratégie Európa 2020. Dokument bol vypracovaný na základe podkladov z rezortov, zohľadňuje krátkodobé štrukturálne opatrenia schválené vládou SR v septembri 2010 a je v súlade s programovým vyhlásením vlády SR.

Na základe cieľov stanovených Európskou radou pre celú EÚ si mali členské štáty stanoviť svoje národné ciele, v ktorých mali zohľadniť svoju východiskovú pozíciu a národnú situáciu. Vláda SR pri stanovení cieľov viedla dialóg s Európskou komisiou, aby sa overil ich súlad s hlavnými cieľmi EÚ (návrh národných cieľov v rámci stratégie Európa 2020 je uvedený v prílohe č. 1). Vzhľadom na to, že uvedené ciele nepokrývajú komplexne všetky faktory dôležité pre zvýšenie ekonomického rastu, zamestnanosti a životnej úrovne na Slovensku, vláda pripraví do apríla 2011 komplexný návrh národných ukazovateľov pre štrukturálne politiky v rámci stratégie Európa 2020 s dôrazom na výsledkové ukazovatele, ktorý sa stane súčasťou Národného programu reforiem SR.

V apríli 2011 predloží vláda SR Európskej komisii plnohodnotný národný program reforiem v súlade s harmonogramom tzv. „európskeho semestra“¹, v ktorom budú opatrenia bližšie špecifikované s detailným časovým harmonogramom a zabezpečeným financovaním. Vláda SR si taktiež po dôslednej analýze stanoví národné ciele. Pri príprave opatrení vláda využije názory a skúsenosti odbornej verejnosti, zástupcov zamestnávateľov a zamestnancov, ako aj mimovládneho sektora a zaisť transparentné posudzovanie vplyvov navrhovaných opatrení.

¹ Cieľom európskeho semestra je zosúladienie nástrojov Paktu stability a rastu a stratégie Európa 2020, pričom právne špecifiká konvergenčných programov a programov stability a národných programov reforiem zostanú naďalej zachované.

Úvod

Slovenská ekonomika sa pomaly zotavuje z hospodárskej krízy. V tomto roku očakávame na jednej strane približne 4 % rast HDP, na strane druhej trh práce zostáva naďalej ovplyvnený krízou a mal by sa stabilizovať až ku koncu roka 2010. Deficit verejných financií dosiahne v roku 2010 takmer 8 % HDP, čo sa premietne aj do vyššieho verejného dlhu. V súčasnosti je preto pre Slovensko dôležité nielen sa v krátkodobom horizonte úspešne vymaniť z krízy, ale taktiež dosiahnuť silný ekonomický rast a vyššiu kvalitu života v dlhodobom horizonte. Preto je potrebná konsolidácia verejných financií a tvorba nových pracovných miest.

Hospodárska kríza ešte viac zdôraznila potrebu odstránenia nedostatkov, ktoré brzdia dlhodobu udržateľnú hospodársky a sociálny rozvoj Slovenska. Odstránenie prekážok ekonomického rastu a rastu kvality života je prioritným cieľom vlády. Hospodársky rozvoj a zvyšovanie kvality života sú navzájom prepojené ciele, pretože ekonomický rast je predpokladom aj pre nemateriálne napredovanie krajín a mal by byť naďalej v centre záujmov hospodárskej politiky.

Ciele ako vyššia zamestnanosť, produktivita a sociálna súdržnosť sú definované aj na úrovni Európskej únie. Koordinácia štrukturálnych politík, ktoré sú v kompetencii členských krajín, sa v posledných rokoch uskutočňovala prostredníctvom tzv. lisabonskej stratégie a v súčasnosti ju zastrešuje stratégia Európa 2020. Ešte dôležitejšia ako inštitucionálny rámec je politická vôľa realizovať nevyhnutné opatrenia. Vláda sa preto zaväzuje vytvoriť predpoklady, aby reálna konvergencia slovenskej ekonomiky bola v dlhodobom horizonte založená na hospodárskom raste a podporovala sociálnu súdržnosť. To si vyžaduje tvorbu nových poznatkov a ich následné efektívne využitie v praxi. Mala by sa zvýšiť kvalita vzdelávania, výskumu a vývoja, znížiť dlhodobá nezamestnanosť a odstraňovať bariéry v záujme efektívnejšieho využívania podnikateľského potenciálu. Pre rast produktivity je rovnako dôležité postupné zvýšenie výdavkov na vzdelávanie, výskum a vývoj vo verejnom, ale najmä v súkromnom sektore. Ich efektívna alokácia si zároveň vyžaduje inštitucionálnu reformu v týchto oblastiach.

Národný program reforiem SR (NPR) 2010 obsahuje opatrenia, ktoré bude vláda SR v nasledujúcom období realizovať pre zvýšenie ekonomického rastu a rastu kvality života na Slovensku.

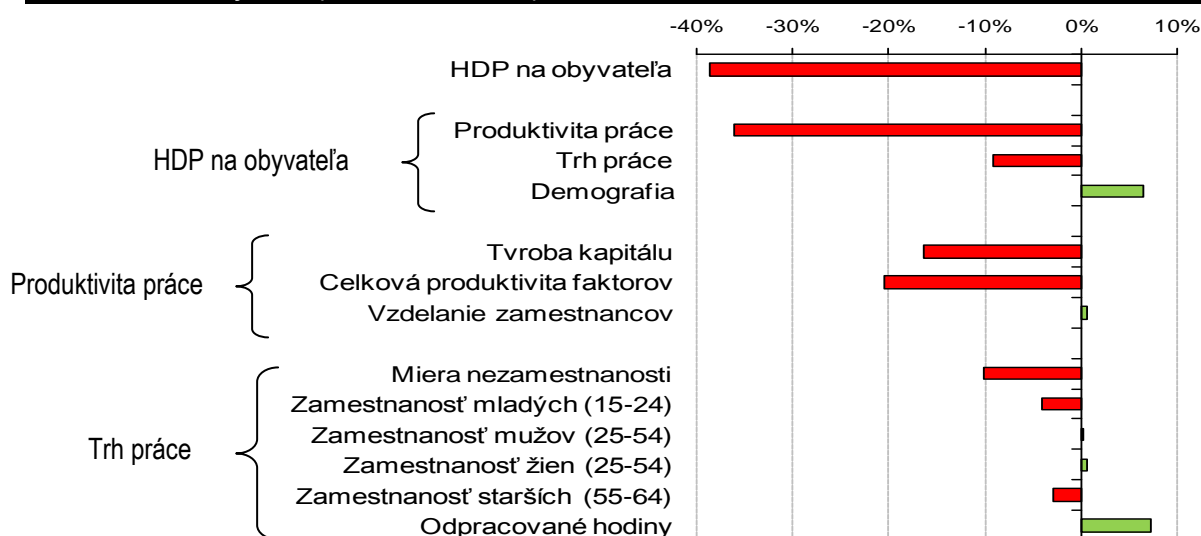
1 Identifikácia prioritných oblastí

Hospodársky rozvoj meraný rastom HDP a zvyšovanie kvality života sú navzájom prepojené ciele, pretože ekonomický rast je predpokladom aj pre nemateriálne trvalo udržateľné napredovanie krajín. Preto bola identifikácia priorit NPR uskutočnená prevažne na základe porovnania dekompozície HDP medzi Slovenskom a priemerom krajín EÚ 15. Na druhej strane však existuje mnoho ďalších aspektov života, ktoré by sa mali lepšie monitorovať a v prípade potreby korigovať verejnou politikou. Priority teda zohľadňujú aj ďalšie faktory, ktoré nemusia nevyhnutne zvyšovať HDP, ale prispievajú k vyššej kvalite života.

Dekompozícia HDP bola uskutočnená v dvoch krokoch. V prvom kroku bol HDP na obyvateľa rozdelený na tri základné zložky: (1) produktivitu práce, (2) trh práce a (3) demografiu. V druhom kroku boli dve z nich - produktivita práce a trh práce - rozčlenené na ďalšie zložky. Celkovo tak bol HDP na obyvateľa rozdelený na 10 komponentov. Na základe porovnania ich úrovne s vyspelými krajinami EÚ vieme identifikovať, v ktorých faktoroch produkcie ekonomika najviac zaostáva a ktoré preto predstavujú najväčší potenciál pre budúci rast HDP na Slovensku.

Slovensko v úrovni HDP na obyvateľa výrazne zaostáva za priemerom krajín EÚ 15. Tento rozdiel je do veľkej miery zapríčinený nižšou produktivitou práce v SR (64 % úrovne EÚ 15). Podobne ako v ostatných nových členských štátoch rozdiel v produktivite práce reflektuje nižšiu zásobu kapitálu na pracovníka a nižšiu úroveň celkovej produktivity výrobných faktorov. Druhý negatívny príspevok k HDP na hlavu tvorí trh práce, aj keď v menšej miere ako produktivita práce (91 % úrovne EÚ 15). Demografická zložka prispieva k celkovému HDP na obyvateľa pozitívne (107 % EÚ 15) vďaka nadpriemernému podielu populácie v produktívnom veku.

Rozklad HDP na obyvateľa (SR voči EÚ 15, 2007)

Zdroj: EK, MF SR

Na základe uvedenej dekompozície môžeme identifikovať 5 zložiek, ktoré predstavujú najväčší potenciál pre rast HDP na obyvateľa na Slovensku:

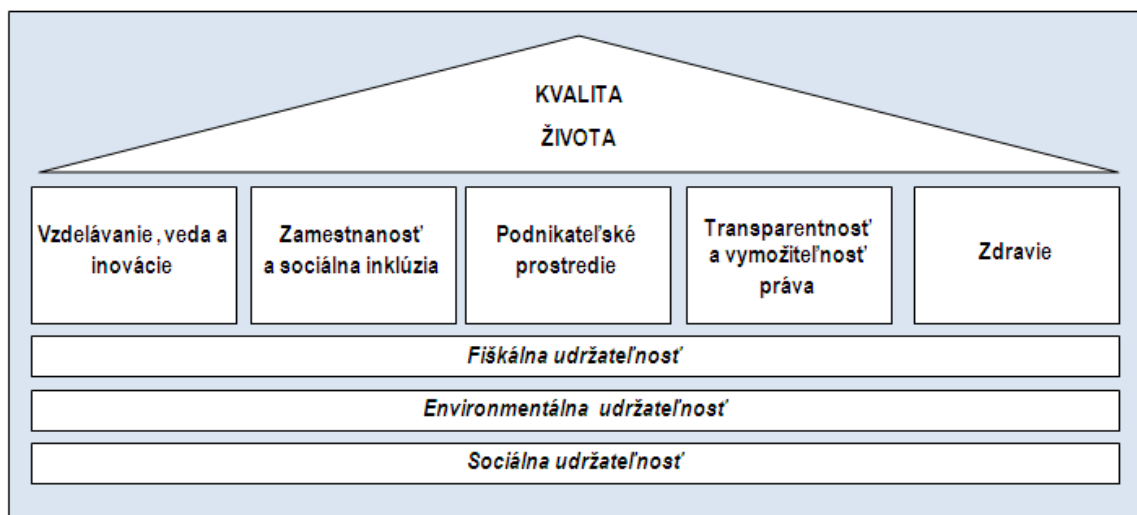
- v rámci produktivity práce sú kľúčovými pre konvergenciu slovenskej ekonomiky *celková produktivita faktorov* a *tvorba kapitálu*. Napriek výraznému pokroku, stále obe značne zaostávajú za úrovňou EÚ 15.
- v rámci trhu práce si vyžadujú pozornosť dve zložky. Prvou je *miera zamestnanosti mladých*, ktorá sa medzi rokmi 2001 a 2007 výrazne znížila a ešte viac sa vzdialila priemeru EÚ 15. Je však viac ako kompenzovaná rastom participácie na vysokoškolskom vzdelaní, čo bude mať v budúcnosti pozitívny vplyv na produktivitu práce. Druhou dôležitou zložkou je *miera zamestnanosti starších*, ktorá sa v dôsledku zvýšenia veku

odchodu do dôchodku zvýšila, ale stále výrazne zaostáva za priemerom EÚ 15. Treťou zložkou je *miera nezamestnanosti*, ktorá je napriek výraznému zníženiu v posledných rokoch stále relatívne vysoká.

- význam demografickej zložky je významný v dlhodobom horizonte, keď začne klesať podiel populácie v produktívnom veku, čo bude mať negatívny vplyv na celkový ekonomický rast. Preto je nevyhnutné zohľadňovať problémy súvisiace napríklad s fiškálnou udržateľnosťou systému dôchodkového zabezpečenia. V súčasnosti je podiel populácie v produktívnom veku v SR väčší ako v EÚ 15, čo znamená, že demografická zložka neprispieva negatívne k relatívne nižšiemu HDP na obyvateľa v SR.

Dekompozícia HDP priamo poukázala na potrebu zvýšiť celkovú produktivitu v ekonomike, zvýšiť zamestnanosť starších a znížiť nezamestnanosť. V malej podkapitalizovanej ekonomike je veľmi ťažké zvyšovať celkovú produktivitu faktorov bez zapojenia zahraničného kapitálu a know-how. V strednodobom horizonte je potrebné vytvoriť podmienky pre výraznejšiu tvorbu inovácií na Slovensku. Inovačný potenciál sa vytvára na jednej strane kvalitným vyšším vzdelaním, na druhej strane vhodným prostredím pre podnikanie. Rozklad HDP teda prostredníctvom nízkej produktivity práce nepriamo upozorňuje najmä na oblasti ako vzdelávanie, podnikateľské prostredie, inovácie a informačné technológie.

Prístup k zvýšeniu kvality života v SR

Pri identifikácii priorít bol zvolený prístup z diskusnej štúdie Národnej banky Slovenska². Štúdia zohľadňuje aj ďalšie oblasti, ktoré len nepriamo vplyvajú na rast HDP, ale prispievajú k lepšej kvalite života. Identifikuje ich na základe výskumu v ekonómii blahobytu a subjektívnom vnímaní blahobytu. Ekonómia blahobytu má najviac praktických aplikácií vo vzdelaní a zdraví. Priorita kvalitného vzdelania teda vyplýva nielen z materiálnych indikátorov, ale aj z potreby rovnosti šancí. Pri subjektívnom vnímaní blahobytu si zasluhuje pozornosť predovšetkým potreba zvyšovať dôveru v ekonomike, zabezpečiť vymožitelnosť súdnej ochrany práva a znižovať korupciu, ktorú zlepšuje efektívna a transparentná verejná správa. Subjektívne vnímanie blahobytu je úzko spojené aj so zdravím, zamestnanosťou alebo sociálnymi vzťahmi. Kým v prvých dvoch oblastiach je úloha hospodárskej politiky zrejma, v prípade rodiny má len limitovaný priestor.

Do týchto oblastí smerujú aj odporúčania Európskej komisie³. Podľa nej by malo Slovensko najmä zlepšiť stav verejných financií a alokovať prostriedky prioritne do vzdelávania, výskumu a infraštruktúry. Taktiež zefektívniť systémy vzdelávania a výskumu a vývoja, ako aj zlepšiť podnikateľské prostredie a znížiť nezamestnanosť. Všetky odporúčania Európskej komisie sú uvedené v samostatnom boxe.

² [Ako sa najesť z grafov, 10 receptov pre slovenskú ekonomiku. Diskusná štúdia 1/2010. Národná banka Slovenska](#)

³ [European Commission \(2010\), Macro-Structural Bottlenecks to Growth in EU Member State.](#)

Pri štrukturálnych politikách sa často zabúda na ohraničenia pre verejnú politiku. Preto je potrebné poukázať na nutnosť brať pri snahách o zvyšovanie kvality života do úvahy dlhodobú fiškálnu, environmentálnu a sociálnu udržateľnosť. Zodpovedné verejné financie sú základom pre prosperitu v každej spoločnosti. Na jednej strane zabezpečujú makroekonomickú stabilitu a tým prispievajú k vyššiemu hospodárskemu rastu a na strane druhej podporujú medzigeneračnú spravodlivosť neprenášaním neúmerneho bremena na ďalšie generácie. Potreba mať verejné financie v dlhodobom udržateľnom stave je v súčasnosti zvýraznená starnutím populácie.

Environmentálna udržateľnosť sa spája najčastejšie s globálnym otepľovaním a znížením energetickej náročnosti hospodárstva. Dôležitosť kvality životného prostredia sa zvyšuje, a preto je dôležité, aby hospodárska politika, najmä pri veľkých projektoch, brala viac do úvahy aj environmentálne náklady.

Sociálna udržateľnosť súvisí najmä s príjmovými nerovnosťami, kde sa Slovensko spolu s Českom a Slovinskom radí medzi najrovnostárskejšie štáty Európskej únie. Preto je potrebné zamerať sa skôr na efektívnosť a účinnosť redistribučných politík najmä pri riešení problémov marginalizovaných sociálnych skupín. Najúčinnším prostriedkom na zabezpečenie rastu príjmov obyvateľstva je zvyšovanie zamestnanosti, preto je oblasť sociálnej inklúzie a znižovania chudoby uvedená v podkapitole zamestnanosť a sociálna inklúzia.

Okrem týchto troch nevyhnutných predpokladov boli identifikované nasledujúce oblasti, ktoré vláda SR pokladá za dôležité pre dlhodobý a silný ekonomický rast a zlepšenie kvality života na Slovensku:

- vzdelávanie, veda a inovácie,
- zamestnanosť a sociálna inklúzia,
- podnikateľské prostredie,
- transparentné prostredie a vymožitelnosť práva,
- zdravie.

Európska komisia: Makro-štrukturálne prekážky rastu v SR

Znížiť vysoký štrukturálny deficit a zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií vzhľadom na starnutie populácie.
Výrazný štrukturálny deficit pretrvával v dobrých časoch a počas krízy sa ešte zvýšil, aj s prihliadnutím na určitú neistotu ohľadom výšky potenciálneho produktu. Očakávaný rast výdavkov súvisiacich so starnutím, najmä v oblasti zdravotníctva, predstavuje ďalšiu výzvu v dlhodobom časovom horizonte.

Zabezpečiť presun verejných výdavkov do oblastí podporujúcich rast vrátane vzdelávania, výskumu, vývoja a investícií do infraštruktúry.

Podiel výdavkov na oblastiach zvyšujúcich rast, t. j. najmä výskum, vývoj, vzdelávanie a kapitálové výdavky, je na Slovensku nízky v porovnaní s podobnými krajinami. Zvyšovanie ich podielu by podporilo reálnu konvergenciu ekonomiky v období, keď sa znižuje priestor pre technologické dobiehanie.

Vykonať potrebné reformy pre zabezpečenie lepšej kvality verejných financií, a najmä zabezpečiť, aby dodatočné výdavky v oblasti vzdelávania, výskumu a vývoja boli využívané efektívne.

Na Slovensku existujú nedostatky v systéme vzdelávania, výskumu a vývoja. Ich riešenie, a to najmä prostredníctvom posilnenia väzieb medzi výskumom a podnikateľským sektorom, a zameraním vzdelávania na potreby trhu práce, by podporilo potenciálny rast.

Zabezpečiť mzdovú a cenovú úpravu pre udržanie konkurencieschopnosti, pri ďalšom zlepšovaní podnikateľského prostredia.

Rýchle posilňovanie slovenského reálneho efektívneho výmenného kurzu (REER) v posledných rokoch poukazuje na potrebu pozorne sledovať vývoj relatívnych cien a nákladov oproti konkurentom Slovenska. Zlepšenie podnikateľského prostredia by pomohlo udržať si konkurencieschopnosť.

Zabezpečiť plné využitie potenciálu pracovnej sily hospodárstva, zameraním sa na dlhodobu nezamestnaných a marginalizované skupiny.

Nezamestnanosť vrátane dlhobej nezamestnanosti, zostala vysoká aj počas hospodárskej expanzie. Je potrebné riešiť štrukturálne problémy na trhu práce.

Zdroj: European Commission (2010), Macro-Structural Bottlenecks to Growth in EU Member States.

2 Makroekonomická a fiškálna politika

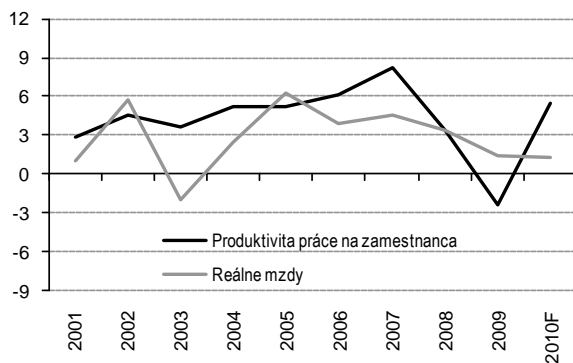
Stabilnú makroekonomickú a fiškálnu politiku považuje vláda SR za základný predpoklad zdravého vývoja ekonomiky a rastu kvality života. Nasledujúca kapitola obsahuje základný makroekonomický a fiškálny rámec, ako aj opatrenia na zabezpečenie zdravého a udržateľného vývoja verejných financií. Vývoj slovenskej ekonomiky bol v minulom roku značne ovplyvnený krízou. V tomto roku dochádza k postupnému oživeniu hospodárstva, pričom situácia na trhu práce zostáva stále nepriaznivá. Stabilizácia verejných financií si vyžaduje prijatie konsolidačného balíčka. Pre zlepšenie podmienok pre dlhodobú udržateľnosť verejných financií vláda SR zavedie viaceré fiškálne inštitúcie a zefektívni výber daní a odvodov.

2.1 Makroekonomický rámec a strednodobá prognóza

Po období vysokého ekonomického rastu v rokoch 2005 - 2008, ťahaného predovšetkým prílevom priamych zahraničných investícií a nimi spôsobeným rastom exportu, bola slovenská ekonomika, podobne ako väčšina krajín, zasiahnutá najväčšou hospodárskou krízou od konca druhej svetovej vojny. Kríza sa na Slovensku prejavila predovšetkým výrazným poklesom zahraničného dopytu a spotrebiteľskej dôvery. Keďže je Slovensko malá, exportne orientovaná ekonomika, prepad zahraničného dopytu mal výrazný vplyv na ekonomický rast. HDP, ktorý v predchádzajúcich rokoch dosahoval rasty na úrovni 8 - 10 %, v roku 2009 reálne klesol o 4,7 %. Pokles zaznamenali takmer všetky zložky HDP, či už ide o spotrebu domácností, investície, zásoby alebo zahraničný obchod.

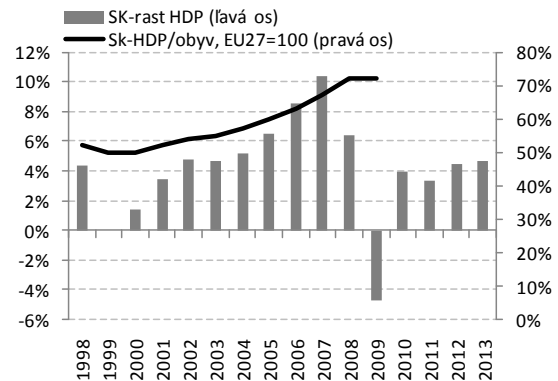
Prvé náznaky oživenia sa začali prejavovať už v druhom štvrtroku roku 2009. Rast zahraničného dopytu znamenal, že Slovensko patrilo v medzikvartálnom porovnaní medzi najrýchlejšie rastúce ekonomiky EÚ, aj keď medziročne HDP stále klesal. V prvom polroku vzrástol HDP až o 4,7 %. Za oživením stojí najmä rast čistého exportu a tvorba zásob. Zlá situácia na trhu práce však naďalej prispieva k poklesu domácej spotreby, a v záporných číslach naďalej zostávajú aj investície.

Porovnanie rastu reálnych miezd a produktivity práce (%)

Zdroj: Eurostat, vlastné prepočty

Rast HDP v SR, HDP na obyvateľa SR vs. EÚ 27 (PKS)

Zdroj: Eurostat, vlastné prepočty

Negatívny vplyv na trh práce v dôsledku krízy sa prejavil, podľa očakávania, s časovým posunom. Miera nezamestnanosti od roku 2004 nepretržite klesala, pričom v roku 2008 klesla pod 10 % (podľa VZPS). Už v roku 2009 však zaznamenala miera nezamestnanosti nárast, ktorý v druhom kvartáli 2010 dosiahol 14,4 %. Miera nezamestnanosti odráža vývoj zamestnanosti, ktorá sa v roku 2009 znížila medziročne o 2,8 % a napriek oživeniu naďalej klesá. Rast priemernej nominálnej mzdy sa v dôsledku krízy spomalil z 8,1 % v roku 2008 na 3 % v roku 2009. Vďaka nízkej inflácii však reálne mzdy naďalej rástli.

Inflačný vývoj na Slovensku bol po zavedení eura i naďalej ovplyvnený vývojom externého ekonomického prostredia. Globálna ekonomická kríza spojená s rastom nezamestnanosti, prepadom domáceho dopytu a poklesom cien komodít spôsobila výrazné zníženie inflácie. Na Slovensku miera inflácie počas roka 2009

klesala a v prvých dvoch mesiacoch roka 2010 (v metodike CPI) dosiahla zhodne svoje minimum 0,4 %, čo je vôbec najnižšia hodnota od začiatku sledovania cien v tejto metodike. Po dosiahnutí svojho dna sa trend vývoja celkovej inflácie obrátil a od marca 2010 bol zaznamenaný mierny rast priemernej cenovej hladiny. V auguste 2010 dosiahla medziročná miera inflácie 1%.

Aktualizácia makroekonomickej prognózy MF SR zo septembra 2010 očakáva v roku 2010 rast HDP na úrovni 4,0 %. Takýto vysoký rast by mal byť spôsobený predovšetkým rýchlejšim oživením ekonomík obchodných partnerov Slovenska. Plánovaná fiškálna konsolidácia však spomalí ekonomický rast v nasledujúcom roku. Hlavným dôvodom by malo byť spomalenie domáceho dopytu a zvýšenie miery inflácie. Plánované zníženie deficitu verejných financií z 7,8 % na 4,9 % v roku 2011 však bude tlmené očakávaným vyšším čerpaním fondov EÚ, ktoré prispeje k rastu investícií. Celkový negatívny vplyv fiškálnej konsolidácie na rast HDP bol vyčíslený na úrovni 0,5 p. b. Udržanie rastu HDP v nasledujúcich rokoch vykazuje mieru rizika aj v segmente zahraničného dopytu. Dôvodom je doznievanie efektov stimulačných balíkov a úsporné opatrenia v rámci najvýraznejších exportných partnerov Slovenska.

Negatívny vývoj na trhu práce by sa mal zastaviť do konca roka 2010, a od roku 2011 začne zamestnanosť opäť rásť. V súlade s vývojom zamestnanosti bude nezamestnanosť postupne klesať. Rast priemernej nominálnej mzdy sa začne opäť zvyšovať, vyššia inflácia v roku 2011 však spôsobí zastavenie rastu reálnych miezd. Zvýšenie inflácie v roku 2011 je približne z dvoch tretín spôsobené globálnymi cenovými faktormi (rast cien potravín a komodít s vplyvom na pohonné látky a úpravy regulovaných cien) a z jednej tretiny plánovaným zvýšením nepriamych daní v dôsledku fiškálnej konsolidácie.

Prognóza vybraných indikátorov vývoja ekonomiky SR (september 2010, v %)					
Ukazovateľ	Skutočnosť	Prognóza			
	2009	2010	2011	2012	2013
HDP; reálny rast	-4,7	4,0	3,3	4,5	4,7
Konečná spotreba domácností; reálny rast	-0,7	-0,2	0,4	3,5	4,0
Tvorba hrubého fixného kapitálu; reálny rast	-10,5	1,8	3,5	6,5	4,0
Export tovarov a služieb; reálny rast	-16,5	13,2	5,5	7,0	8,6
Import tovarov a služieb; reálny rast	-17,6	11,8	3,5	6,8	8,2
Priem. mesačná mzda za hospodárstvo; nom. rast	3,0	2,7	3,7	5,8	6,1
Priemerný rast zamestnanosti; podľa ESA95	-2,4	-1,4	0,6	1,2	1,3
Priemerná miera nezamestnanosti; podľa VZPS	12,1	14,1	13,6	13,2	12,4
Index spotrebiteľských cien; priemerný rast	1,6	1,4	3,7	3,5	3,9
Harmonizovaný index spotrebiteľských cien (HICP)	0,9	1,0	3,5	3,4	3,7
Bilancia bežného účtu; podiel na HDP	-3,2	-2,2	-2,3	-2,1	-1,3

Zdroj: Ministerstvo financií SR

2.2 Fiškálna politika a verejné financie

Fiškálna politika Slovenska bola v roku 2009 ovplyvnená ekonomickou krízou, pričom vláda v snahe zmierniť jej vplyv na ekonomiku ponechala voľné pôsobenie automatických stabilizátorov a prijala protikrizové opatrenia. Z dôvodu trvalej straty potenciálneho produktu v ekonomike došlo aj k zhoršeniu štrukturálneho salda. Celkový deficit verejnej správy tak dosiahol v roku 2009 7,9 % HDP. Napriek oživeniu ekonomiky v priebehu roku 2010 MF SR odhaduje, že deficit verejnej správy dosiahne v tomto roku 7,8 % HDP. Dôvodom je najmä štruktúra ekonomického rastu, ktorý je ťahaný rastom vývozu, pričom pretrváva nepriaznivý vývoj na trhu práce s negatívnym vplyvom na spotrebu domácností. Nízka daňovo-odvodová intenzita vývozu sa potom odzrkadľuje aj v nepriaznivom vývoji daňových a odvodových príjmov rozpočtu. Hrubý dlh verejnej správy sa zvýši z úrovne 27,7 % HDP na konci roka 2008 na odhadovaných 42,1 % HDP ku koncu roka 2010.

Relatívne vysoké hodnoty deficitu verejnej správy a nárast dlhu vedú nevyhnutne k potrebe konsolidácie v strednodobom horizonte. Hlavným strednodobým fiškálnym cieľom vlády je teda zníženie deficitu verejnej správy pod 3 % HDP do roku 2013 v súlade s odporúčaniami vyplývajúcimi z procedúry nadmerného deficitu Slovenska, čo si vzhľadom na nepriaznivú východiskovú fiškálnu pozíciu v roku 2010 vyžaduje ambiciózne konsolidačné ciele.

Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2011 až 2013 predpokladá zníženie deficitu verejnej správy na 4,9 % HDP v roku 2011. V roku 2012 by mal deficit dosiahnuť 3,8 % HDP a v roku 2013 2,9 % HDP. To znamená, že znižovanie deficitu je v strednodobom horizonte sústredené najmä do roku 2011, keď by sa mali uskutočniť opatrenia v celkovej sume 1,8 mld. eur, čo je 2,5 % HDP⁴. Opatrenia sa dotýkajú príjmovej aj výdavkovej strany rozpočtu, pričom ich väčšia časť je zameraná na výdavky.

Opatrenia vo fiškálnej politike v roku 2011 (ESA95)		
	mil. EUR	% HDP
Príjmy verejnej správy	774	1,1
- rozširovanie daňových základní pre dane z príjmu a odvody	255	0,4
- DPH (zvýšenie základnej sadzby z 19 % na 20 %)	186	0,3
- spotrebné dane (pivo, tabak, zrušenie výnimiek)	135	0,2
- nedaňové príjmy	199	0,3
Výdavky verejnej správy	-998	-1,4
- mzdy vo verejnej správe	-154	-0,2
- výdavky na tovary a služby	-150	-0,2
- bežné dotácie (STV, poľnohospodárstvo, bývanie)	-143	-0,2
- investičné dotácie	-76	-0,1
- kapitálové výdavky s nízkou efektivitou	-80	-0,1
- korekcie k fondom EÚ	-38	-0,1
- zníženie transferov miestnej samosprávy	-90	-0,1
- úspory v sektore zdravotníctva	-85	-0,1
- štátne fondy	-50	-0,1
- ostatné (bežné výdavky Sociálnej poisťovne, rezerva vlády a iné)	-134	-0,2
Vplyv na saldo verejnej správy	1773	2,5

Zdroj: MF SR

V období po roku 2013 je cieľom pokračovať v konsolidácii tak, aby došlo k postupnému poklesu podielu hrubého dlhu verejnej správy na HDP a aby sa v strednodobom horizonte dosiahol vyrovnaný rozpočet. Dosiagnutie vyrovnaného rozpočtu je nevyhnutné z hľadiska dlhodobej udržateľnosti verejných financií, ktorá predstavuje základný cieľ fiškálnej politiky Slovenska.

Fiškálne inštitúcie

Konsolidácii verejných financií by malo napomôcť aj zvyšovanie transparentnosti verejných financií. Vláda SR sa preto zameria najmä na vypracovanie návrhu ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti, ktorý definuje jasné pravidlá disciplíny a transparentnosti vo verejných financiách. Štátny rozpočet bude obsahovať všetky podstatné informácie v zrozumiteľnej podobe tak, aby verejnosť bola jasne informovaná o využívaní verejných zdrojov. Zákonom bude podrobne určené, ktoré informácie bude musieť verejnosť v rozpočte verejnej správy a v štátnom záverečnom účte vždy dostávať. To isté bude platiť aj o informáciách o plnení rozpočtu v priebehu roku a zverejňovaní makroekonomických a daňových prognóz. Zároveň sa zavedú záväzné výdavkové stropy, čím bude vláda vždy nútená rozhodovať o tom, ako rozdelí vopred definovaný objem zdrojov medzi rôzne priority.

⁴ Potreba uskutočnenia opatrení vo výške 2,5 % HDP v roku 2011 vyplynula z porovnania scenára bez zmien v existujúcich politikách, v ktorého rámci by deficit verejnej správy dosiahol 7,4 % HDP v roku 2011 a cieľovej hodnoty deficitu vo výške 4,9 % HDP.

Zámerom je takisto vytvoriť štitlu nezávislú inštitúciu, ktorá bude kontrolovať vývoj verejných financií a pravidelne o ňom informovať verejnosť.

Vláda takisto skvalitní existujúce inštitúcie v podobe zvýšenia efektivity využívania programového rozpočtovania na úrovni centrálnej vlády aj samosprávy a dokončí systém verejného výkazníctva a účtovníctva s využitím medzinárodných štandardov. Vláda SR začne podrobne sledovať čisté bohatstvo Slovenskej republiky, teda rozdiel medzi celkovými aktívami a pasívami štátu.

Niekoľkoročné skúsenosti ukazujú, že je potrebné lepšie upraviť možnosti zadlžovania samospráv. Presnejšie sa upraví pravidlá pre hospodárenie obcí, miest a vyšších územných celkov, ktoré po rozsiahlej fiškálnej decentralizácii disponujú obrovskými finančnými zdrojmi. Zvyšovanie dlhu samospráv bude striktné obmedzené a budú spresnené aj pravidlá pre bankrot nezodpovedných samospráv.

Daňová politika

Efektívny výber daní a odvodov znižuje deformáciu ekonomických rozhodnutí, znižuje motivácie na obchádzanie daňových povinností a znižuje náklady občanov a firiem na splnenie daňovo-odvodových povinností. Taktiež zabezpečuje adekvátne príjmy pre verejné financie a dokáže prispieť k vyššej konkurenčnej výhode malej a otvorenej ekonomiky v medzinárodnej súťaži. Najväčšími nedostatkami výberu daní a odvodov na Slovensku sú najmä rôzne základne pre dane a odvody, existencia mnohých nesystémových odpočítateľných položiek a nedostatočný boj proti daňovým únikom. Zmeny v daňovom systéme budú smerovať k zvýšeniu jeho efektívnosti a k stabilizácii podielu daňových a odvodových príjmov na hrubom domácom produkte.

Vláda zmenší rozdiely v zaťažení príjmov plynúcich z rôznych zdrojov (právnych foriem) a posilní tak horizontálnu daňovú spravodlivosť. Hlavným cieľom je znížiť daňovo-odvodové zaťaženie práce, ktoré je výrazne vyššie ako zaťaženie kapitálu, čo znižuje efektívnosť daňovo-odvodového systému. Fiškálna neutralita opatrení bude zabezpečená presunutím zaťaženia na spotrebu a kapitál. Popri tom budú naďalej analyzované a následne aj rušené neodôvodnené výnimky v daňovom a odvodovom systéme, s cieľom priblížiť ich daňové základne bližšie k sebe (v súčasnosti je ešte stále základ dane pre daň z príjmov širší, ako je vymeriavací základ pre odvody). Vláda SR presunie odvodovú povinnosť na zamestnanca a zavedie superhrubú mzdu s príslušným zvýšením hrubej mzdy. S cieľom ďalej zjednodušiť daňovo-odvodový systém, zváži možnosť zrušenia zdravotných odvodov a ich presunutia do daňového systému.

Ďalšou prioritnou oblasťou bude zamedzenie obchádzania daňovej povinnosti. Celkový výnos daní a odvodov v posledných rokoch nekopíruje vývoj makroekonomického prostredia, čo naznačuje pokles efektívnosti výberu niektorých daní a odvodov. Zároveň znižovanie daňových príjmov vyjadrených ako podiel na HDP zvyšuje náročnosť fiškálnej konsolidácie, keďže si vyžaduje prijímanie prísnejších konsolidačných opatrení na strane výdavkov.

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať najmä daní z pridanej hodnoty, ktorej výnos sa dlhodobo nevyvíja v súlade s makroekonomickou základňou. Tento problém je potrebné riešiť súčasne viacerými opatreniami: zefektívnením kontrolných mechanizmov, úpravou legislatívy, ako aj zjednodušením a zjednotením výberu daní a odvodov, čo by malo priniesť dodatočné zdroje pre rozpočet verejnej správy.

Vláda zjednotí výber daní a cieľ a následne aj odvodov na jednotné miesta, ktorými budú zreformované súčasné daňové úrady, a zavedie spoločné ročné zúčtovanie dane z príjmu a odvodov. Zjednoduší daňové priznania a obmedzí počet rôznych tlačív a výkazov. Posúdi zavedenie registra účtovných závierok tak, aby účtovné jednotky nepredkladali závierky viacerým štátnym orgánom. Vytvorenie daňovej správy postavenej na elektronickej komunikácii zníži administratívne zaťaženie daňovníkov a výrazne zjednoduší plnenie ich povinností.

3 Environmentálna udržateľnosť a energetika

EÚ ako svetový líder v boji s klimatickými zmenami prijala ambiciózne záväzky s cieľom transformovať ekonomiku na nízkouhlíkové a dosiahnuť globálnu post-Kjótsku dohodu s emisnými záväzkami aj pre rozvojové krajiny. Pre podporu tohto cieľa vyčlenila pre rozvojové krajiny 2,4 mld. eur ročne (2010 - 2012) vo forme fast-start financovania, z čoho príspevok Slovenska za toto obdobie predstavuje 9 mil. eur (1mil.+4mil.+4mil.). Vláda SR sa plne stotožňuje s úlohami definovanými na európskej úrovni a prijala vlastné národné ciele. V záujme efektívnejšieho riadenia tejto témy bude vypracované inštitucionálne zabezpečenie klimateckej agendy s rozdelením zodpovedností. Súčasťou návrhu bude aj posilnenie analytických kapacít jednotlivých rezortov ako nevyhnutnej podmienky pre vypracovanie základných analytických prác, slúžiacich pre rozhodovanie počnúc nákladovými krivkami znižovania emisií (Marginal Abatement Cost Curves - MACC).

Emisie skleníkových plynov

Slovensko znížilo oproti roku 1990 celkové emisie zhruba o 34 %, čím sa radí k najlepším v Európe. Toto zníženie dosiahlo najmä prirodzenou zmenou štruktúry hospodárstva vo forme zvyšujúceho sa podielu služieb a znižovania podielu poľnohospodárstva na tvorbe HDP. Svoju úlohu zohralo aj zachovanie podielu jadrovej energie a postupné zvyšovanie podielu ekologickejšieho zemného plynu ako energetického paliva na úkor klasických fosílnych palív.

Približne 43 % celkových emisií je produkovaných firmami v Systéme obchodovania s emisnými kvótami (ETS). V týchto sektoroch (výroba elektrickej energie, vápenky, keramický priemysel, tehelne, sklárne, cementárne, výroba ocele a železa, papierne a rafinéria ropy) možno vďaka trhovým princípom predaja povoleniek očakávať ich ďalšie znižovanie. Výzvu predstavuje najmä sektor dopravy, kde emisie stúpili o približne 30 % oproti roku 1990. Znižovanie emisií v poľnohospodárstve chce vláda naďalej realizovať prostredníctvom opatrení Osi 2 Programu rozvoja vidieka – Zlepšenie životného prostredia a krajiny (poľnohospodárske postupy šetriace životné prostredie). Vláda prehodnotí dotácie, ktoré majú negatívny vplyv na životné prostredie, najmä dotácie do energetiky (uholné bane).

Obnoviteľné zdroje energie (OZE)

Slovenská republika sa zaviazala zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie (OZE) na hrubej konečnej energetickej spotrebe zo 6,7 % v roku 2005 na 14 % v roku 2020 a podiel obnoviteľných zdrojov v sektore dopravy na 10 %. V súvislosti s týmto cieľom vláda schválila Národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov energie. Akčný plán obsahuje už existujúce opatrenia (napr. povinné primiešavanie biozložiek do palív, podpora využívania OZE v podnikateľskom sektore a domácnostiach, podpora výroby elektriny prostredníctvom výkupných cien), ako aj plánované (napr. garancia povinného výkupu biometánu, podpora pestovania rýchlorastúcich drevín, povinné využívanie OZE v nových a rekonštruovaných budovách), ktoré bude potrebné spracovať a následne predložiť na rokovanie vlády. Kľúčový význam budú mať technológie, ktorých využitie vedie k cenám energií blízkym trhovým s ohľadom na únosnú konečnú cenu energie. Potrebné je zamerať sa na rozvoj inteligentnej a plne prepojenej infraštruktúry v oblasti energetiky, ktorá zabezpečí integráciu vyššieho podielu OZE, ako aj plynulosť dodávok energie. Dôležité je tiež prehodnotiť systém podpory OZE. Podpora OZE by nemala preferovať výrobu z konkrétneho obnoviteľného zdroja a mala by v maximálnej možnej miere využívať trhové nástroje.

Energetická efektívnosť

Stratégia Európa 2020 tiež určila cieľ 20 % úspory energie v EÚ v roku 2020 v porovnaní so základným scenárom. V súčasnosti nie sú k dispozícii jednotlivé národné ciele, ktoré budú v roku 2011 predmetom rokovaní v rámci revízie Smernice o energetickej účinnosti konečného využitia energie a energetických službách. Doteraz platný národný cieľ je zakotvený v Stratégii energetickej bezpečnosti SR z roku 2008, kde bol stanovený ako úspora 11 % konečnej spotreby energie do roku 2020 (v porovnaní s priemernou spotrebou v rokoch 2001 –

2005). V súčasnosti má Slovensko 5. najhoršiu energetickú náročnosť v EÚ. V súvislosti s cieľom znižovania energetickej náročnosti na úroveň EÚ bude predložený Akčný plán energetickej efektívnosti pre roky 2011 - 2013, ktorý bude obsahovať vyhodnotenie existujúcich opatrení Akčného plánu energetickej efektívnosti na roky 2008 – 2010, ako aj návrh ďalšieho postupu implementácie týchto opatrení, prípadne dodatočné opatrenia v období 2011 - 2013. V súčasnosti je preto dôležité analyzovať efektívnosť už prijatých opatrení, a až na základe tejto analýzy prijať návrhy dodatočných opatrení na úsporu energetickej spotreby. Je takisto dôležité vypracovať detailnú analýzu potenciálu pre ďalšie znižovanie spotreby energie v jednotlivých odvetviach národného hospodárstva.

4 Návrh opatrení v prioritných oblastiach NPR SR

Kapitola uvádza zoznam opatrení, ktoré bude vláda realizovať v prioritných oblastiach. Politická vôľa realizovať štrukturálne reformy je kľúčovou podmienkou ich úspešnosti. Pre kvalitné riešenia sú ale rovnako potrebné odborné kapacity, ktoré tieto reformy pripravujú. Adekvátny inštitucionálny rámec s primeraným odborným a analytickým zázemím môže generovať kvalitné, analyticky podložené návrhy opatrení. Vláda vytvorí na kľúčových ministerstvách analytické jednotky, ktorých úlohou bude analytické rozpracovanie navrhovaných opatrení, ich prepojenie na rozpočet, monitoring a evaluáciu.

4.1 Vzdelávanie, veda a inovácie

Vzdelanie, výskum a vývoj zvyšujú produktivitu pracovníkov a sú nevyhnutnými predpokladmi budovania vedomostnej spoločnosti. Vzdelanie prináša individuálny aj spoločenský prospech v podobe lepšej kvality života a zdravia. Hlavnými pozitívami slovenského vzdelávacieho systému sú vysoký podiel stredoškolsky vzdelanej mládeže a stúpajúci trend vysokoškolsky vzdelaných. Medzi najdôležitejšie výzvy patrí zvýšenie financovania a kvality poskytovaného vzdelávania. Dôležitý je aj nesúlad medzi zručnosťami získanými v škole a reálnymi potrebami trhu práce a absencia celoživotného vzdelávania. Osobitnú pozornosť v snahe o zvyšovanie kvality celého systému vzdelávania majú opatrenia na znižovanie informačnej nerovnosti. V oblasti vedy a výskumu si pozornosť vyžaduje najmä nedostatočné prepojenie podnikateľského a výskumného sektora a nízka efektívnosť výdavkov na výskum a vývoj.

Regionálne školstvo

Zavedením povinného posledného ročníka v materských školách sa zlepši pripravenosť detí na štúdium a zmenšia sa rozdiely medzi deťmi pochádzajúcimi z rôzneho prostredia. Opatrenie prispeje k zníženiu miery predčasného ukončovania vzdelávania v základnej škole a zníži školskú neúspešnosť detí pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia. Vláda taktiež podporí rozvoj talentovanej mládeže prostredníctvom podpory celoslovenských vedomostných súťaží a olympiád.

Zjednodušenie štruktúry študijných odborov a vytvorenie väčšieho množstva flexibilných a variabilných vzdelávacích miest stredných škôl poskytne absolventom vzdelanie, ktoré lepšie zodpovedá dopytu na trhu práce. Spolu so zavedením povinnej angličtiny tak vláda pomôže úspešnejšiemu uplatneniu absolventov.

Zmena systému kariérneho rastu učiteľov zvýši motiváciu učiteľov investovať do svojej kvalifikácie a tým zlepši celkovú kvalitu pedagogického procesu. Nový systém bude zbavený formalizmu a bude založený na aktívnej práci so žiakmi. Taktiež sa naštartuje reálna konkurencia na trhu s učebnicami, ktorá zvýši kvalitu, ale aj dostupnosť učebníc.

Z hľadiska fungovania regionálneho školstva ako celku sa kľúčovou otázkou stáva finančná udržateľnosť. Úroveň financovania priamo ovplyvňuje aj kvalitu ľudských zdrojov, ktorá je rozhodujúcim prvkom kvalitného fungovania celého regionálneho školstva. Po 6 rokoch fungovania vláda doladí aj normatívny systém financovania, ktorý splnil svoju racionalizačnú úlohu, ale viedol aj k javom negatívne ovplyvňujúcim kvalitu a štruktúru škôl.

Vysoké školy

Vláda podporí rozvoj špičkových vysokoškolských inštitúcií a kolektívov vyhlásením otvorenej výzvy na projekty zamerané na dosiahnutie excelentnosti. Výzva bude pokrývať veľké celouniverzitné projekty ako ťahúňov zlepšenia vysokých škôl, ako aj menšie projekty zamerané na prílev medzinárodne uznávaných vedcov a pedagógov na Slovensko.

Zvýšenie dôvery verejnosti v kvalitu výstupov vysokoškolského vzdelávania sa bude realizovať prostredníctvom obmedzení podvodov pri získavaní vysokoškolských titulov.

Vláda nastaví podmienky pre zlepšenie kvality vysokých škôl aj zmenou procesu akreditácie a posilnením Akreditačnej komisie. Vláda zníži administratívnu náročnosť akreditačného procesu a preskúma, akými procesmi vysoká škola zabezpečuje zvýšenie kvality a náročnosti externého štúdia.

Vláda bude podporovať medzinárodný rozmer pôsobenia slovenských vysokých škôl. Podporí zapojenie škôl do medzinárodných výskumných projektov a sietí, mobilitu študentov, vysokoškolských učiteľov a výskumníkov. Zadefinuje ciele v jazykovej kompetencii vysokoškolských učiteľov a administratívnych zamestnancov.

Aj v oblasti vysokého školstva sa stáva kľúčovou finančná udržateľnosť. Vláda bude implementovať presnejšie meranie pomeru výstupov a vstupov, zreviduje a stabilizuje kritériá rozpisu dotácií vysokým školám a podporí zlepšenie nástrojov na monitorovanie hospodárenia vo vysokom školstve.

Ďalšie vzdelávanie

Princíp celoživotného vzdelávania, osobitne oblasť ďalšieho vzdelávania nadobúda vzhľadom na rastúcu dynamiku vývoja spoločnosti stále väčší význam. Jednoduchý prístup občanov k pružnému rozširovaniu a prehĺbovaniu kvalifikácií s cieľom zvýšenia ich uplatnenia na trhu práce a k rozvoju osobnosti a zvýšeniu kvality života umožní efektívny systém ďalšieho vzdelávania. Prehodnotí a aktualizuje sa stratégia celoživotného vzdelávania, ktorá bude predovšetkým obsahovať opatrenia na systematické znižovanie informačnej nerovnosti v oblasti ďalšieho vzdelávania. Vytvorenie voľne dostupného vzdelávacieho obsahu zvýši úroveň kľúčových kompetencií občanov, ktoré im umožnia uplatnenie sa na trhu práce. Budú podporené aktivity ďalšieho vzdelávania zameraného na rozvoj osobnosti a zvýšenie kvality života.

Veda, výskum a vývoj

Zabezpečenie efektívnejšieho rozdelenia finančných prostriedkov na najlepšie výskumné projekty sa bude realizovať vytvorením nového systému financovania vedy. Vytvorí sa transparentný systém inštitucionálneho a grantového financovania výskumu, ktorý zrovnoprávni výskumné pracoviská. To bude motivovať k zvyšovaniu spolupráce pracovísk v rámci vysokých škôl a iných výskumných inštitúcií. Nový systém zabezpečí koncentráciu prostriedkov do náročných a na súťažnom princípe založených projektov a povinné zapojenie kvalitných zahraničných hodnotiteľov do rozhodovania o nich. Zároveň vláda vytvorí podmienky na zvýšenie súkromného financovania vedy a výskumu.

Zefektívnenie čerpania eurofondov bude vláda realizovať predovšetkým prostredníctvom zníženia administratívneho zaťaženia školských a vedeckých pracovníkov. Zjednoduší a zefektívni sa neúmerne komplikovaný a prebyrokratizovaný proces riadenia eurofondov v oblasti vzdelávania, výskumu a vývoja, ktorý je príčinou nízkej miery transparentnosti a zmysluplnosti čerpaných prostriedkov, ako aj veľmi slabého čerpania. Výsledkom bude obmedzenie priestoru pre korupciu a zvýšenie objemu reálne tečúcich zdrojov do vedy a vzdelávania.

Inovácie

Vláda vytvorí podmienky pre podporu inovačných aktivít v súkromnom a verejnom sektore. Existujúce podporné nástroje pre inovácie sú nedostatočné, s malým objemom zdrojov, a ich efektívnosť i účinnosť je otáznava. Preto je potrebné zaviesť systém moderných podporných nástrojov pre zvýšenie inovačných aktivít v podnikateľskej i akademickej sfére. Vytvorí sa nástroje pre priamu podporu klastrov a na zabezpečenie prepojenia univerzít s podnikateľským sektorom. Taktiež dôjde k zmene pravidiel udeľovania investičnej pomoci tak, aby bola orientovaná na investície s vysokou technologickou hodnotou produkcie a investície do aplikovaného výskumu.

4.2 Zamestnanosť a sociálna inklúzia

Slovensko patrí medzi krajiny s relatívne vysokou nezamestnanosťou. Jej znižovanie a rast zamestnanosti má okrem sociálneho rozmeru aj dôležitý vplyv na výkonnosť ekonomiky cez zvyšovanie účasti pracovnej sily a produktivity. Výzvou je najmä zlepšenie situácie na okraji pracovného trhu hraničiaceho s neaktivitou. Slovensko má už viacero rokov najvyššiu mieru dlhodobej nezamestnanosti v EÚ a relatívne nízku mieru zamestnanosti starších ľudí. Výzvami zostávajú aj prepojenie vzdelávacieho systému s trhom práce a regionálne nerovnosti.

Zamestnanosť

K zvýšeniu zamestnanosti by malo výrazne prispieť najmä zníženie daňovo-odvodového zaťaženia práce, flexibilnejšie pracovné vzťahy a zníženie nákladov a administratívnej záťaže zamestnávateľov. Úprava Zákonníka práce a ďalších pracovnoprávných predpisov uľahčí vznik, zmenu a skončenie pracovného pomeru a podporí tak schopnosť zamestnávateľov pružne reagovať na meniace sa potreby trhu práce a tvoriť pracovné miesta. Aktualizujú sa minimálne požiadavky organizácie pracovného času. Prehodnotením miery participácie zástupcov zamestnancov sa znížia obmedzenia zamestnávateľov pri rozhodnutiach o pracovných podmienkach.

Efektívnosť a účinnosť jednotlivých nástrojov pri riešení nezamestnanosti zvýši komplexná revízia aktívnych politík trhu práce. Zabezpečí sa najmä ich účelové využívanie, zabráni ich zneužívaniu a súčasne zníži administratívna náročnosť pri ich realizácii. Umožnením konkurencie pre štátne služby zamestnanosti sa v širšom rozsahu zapoja neštátne služby zamestnanosti do podpory a pomoci účastníkom na trhu práce, najmä v oblasti začleňovania dlhodobo nezamestnaných občanov a ďalších určených skupín znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie na trh práce. Vláda tak nadviaže na nedávno prijaté zmeny v aktívnych politikách.

Vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti sa bude riešiť aj zvýšením motivácie dlhodobo nezamestnaných hľadať a prijímať pracovné miesta zavedením medzitrhu práce. Dlhodobo nezamestnaní sú často schopní získať prácu za iba minimálnu alebo veľmi nízku mzdu, s malým rozdielom oproti štátnej dávke. Okrem slabého záujmu o túto skupinu zo strany zamestnávateľov tak znižuje ich šancu sa zamestnať aj nízka finančná atraktivita dostupného zamestnania. Zavedením medzitrhu práce sa vytvorí medzistupeň medzi dlhodobou nezamestnanosťou a zamestnaním, kde budú môcť dlhodobo nezamestnaní poberať časť dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k tejto dávke popri zárobku zo zamestnania. Zvýši sa tak ich motivácia pracovať aj za nižšiu mzdu, čo im pomôže získavať pracovné návyky a zručnosti. V prípade straty zamestnania tak budú mať dostatočné pracovné zručnosti, aby nespádli znovu do vyčlenenej skupiny dlhodobo nezamestnaných.

Podpora zamestnanosti sa zameria aj na rodičov najmä v období výchovy maloletých detí, keď prichádza k poklesu ich príjmu. Poberanie rodičovského príspevku počas vykonávania zárobkovej činnosti v súčasnosti nie je možné. Rodičom sa mnohokrát ani neoplatí pracovať, keď ich mzda nie je výrazne vyššia než príspevok, na ktorý tým stratia nárok. S cieľom zlepšiť súčasný stav sa odstráni legislatívne prekážky, ktoré bránia rodičom pracovať počas poberania rodičovského príspevku.

Sociálna inklúzia

Vláda podporí sociálnu inklúziu a zamestnanosť zefektívnením súčasných a zavedením nových nástrojov pomoci v hmotnej núdzi. Dnešný systém pomoci v hmotnej núdzi je komplikovaný a málo aktivizujúci. Úprava prístnosti a adresnosti podmienok vzniku nároku na pomoc v hmotnej núdzi so zavedením aktivačných prvkov podporí motiváciu poberateľov uplatniť sa na trhu práce. Vláda taktiež definuje priority a prijme opatrenia na riešenie problémov sociálne vylúčených spoločenských skupín s cieľom posilniť motiváciu ich členov pracovať, vychovávať a vzdelávať deti a starať sa o ľudsky dôstojné bývanie.

Vláda zvýši mieru integrácie a sociálnej inklúzie ľudí so zdravotným postihnutím a zabezpečí prístup k dostupným, udržateľným a kvalitným sociálnym službám. Vzhľadom na demografický vývoj spojený so starnutím populácie a nárastom počtu osôb odkázaných na pomoc inej osoby narastá význam a potreba zabezpečenia

dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti, jej dostupnosti a udržateľnosti. Je nesporné, že sociálne služby nadobúdajú v tejto súvislosti stále väčší význam, a to ako zdroj pracovných príležitostí na strane jednej, aj ako prostriedok na zosúladenie pracovného života a rodinného života na strane druhej, a to v súvislosti s prítomnosťou člena rodiny odkázaného na pomoc inej osoby.

4.3 Podnikateľské prostredie

Medzi najväčšie nedostatky podnikateľského prostredia na Slovensku patrí nízka vymožitelnosť práva, netransparentné verejné obstarávanie (nerešpektovanie pravidiel a postupov verejného obstarávania) a poskytovanie dotácií (vrátane štrukturálnych fondov). Prevláda nadbytočná byrokracia, t.j. nadmerné administratívne zaťaženie podnikateľov a firiem najmä pri platení daní a odvodov. Chýba komplexný systém podpory vzniku a zániku inovatívnych firiem (vrátane prístupu k rizikovému kapitálu). Nevyhnutnou podmienkou pre stabilné a predvídateľné podnikateľské prostredie je aj zodpovedná fiškálna politika. Cieľom vlády v oblasti podnikateľského prostredia je preto zjednodušiť existujúcu legislatívu, uľahčiť podmienky pre začatie podnikania, podporiť väčšiu konkurenciu a inovatívne firmy. Zníženie daňovo-odvodového zaťaženia práce bude znamenať aj nižšie hrubé mzdové náklady pre zamestnávateľov. Vláda taktiež zefektívni bankrotovú legislatívu, v ktorej rámci uvoľní veriteľské konkurzy.

Administratívne zaťaženie a regulácia

Nižšie administratívne zaťaženie podnikateľského sektora odstráni zbytočné náklady a podporí rast ekonomickej aktivity a zamestnanosti. Vláda pripraví konkrétne návrhy na zníženie administratívnej záťaže tak, aby Slovensko splnilo cieľ zníženia administratívnej záťaže, vyplývajúcej z národnej legislatívy o 25 % do roku 2012.

Dôležitou súčasťou lepšej regulácie je aj zjednodušenie a zrýchlenie začatia podnikania prostredníctvom dobudovania už fungujúcich jednotných kontaktných miest pre podnikateľov. Vláda umožní elektronickú komunikáciu fyzických aj právnických osôb s jednotnými kontaktnými miestami. Taktiež umožní zrealizovať platbu správnych a súdnych poplatkov za vydanie oprávnenia na podnikanie a za registráciu vzniku firmy v obchodnom registri príslušného súdu elektronickou formou. Na základe auditu povolení a licencií vydávaných štátom je vhodné zvážiť možnosť zmeny niektorých registračných a povoľovacích povinností na ohlasovací formu, resp. v prípade ich neopodstatnenosti aj ich zrušenie.

Malé a stredné podniky

Vláda vytvorí trvalo udržateľný projekt určený na zlepšenie prístupu menších inovatívnych firiem k financiám. V spolupráci s Európskym investičným fondom vláda SR spustí iniciatívu JEREMIE na podporu malého a stredného podnikania, ktorá zabezpečí financovanie záručných a pôžičkových fondov a fondov rizikového kapitálu.

Dopravná infraštruktúra

Vláda zabezpečí lepšiu dostupnosť regiónov urýchlením výstavby nadradenej cestnej infraštruktúry, t.j. diaľnic a rýchlostných ciest. Pripraví program výstavby diaľnic a rýchlostných ciest na roky 2011 až 2014 a realokuje zdroje z európskych fondov, aby ich bolo možné intenzívnejšie využiť na výstavbu diaľnic. Bude tiež venovať pozornosť zlepšovaniu parametrov ciest 1. triedy, aby sa riešením problémových úsekov zvýšila ich priepustnosť a bezpečnostné parametre.

Pre zvýšenie kvality železničnej infraštruktúry bude pokračovať modernizácia železničných tratí a budovanie intermodálnych terminálov s cieľom zachovať podiel železničnej dopravy na prepravnom trhu. Vláda taktiež prijme opatrenia na zefektívnenie využitia železničnej infraštruktúry s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť železničnej dopravy. Pre zlepšenie kvality služieb vláda prijme opatrenia na revitalizáciu a zvýšenie ekonomickej

efektívnosti železničných spoločností. Pripraví harmonogram postupu na vstup strategického investora do ZSSK Cargo a na obnovu vozňového parku pre osobnú železničnú dopravu.

V oblasti leteckej dopravy vytvorí podmienky pre zvýšenie efektívnosti a ďalší rozvoj letiska v Bratislave, ako aj ostatných regionálnych letísk. Vo vodnej doprave bude ďalej presadzovať rozvoj kvalitnej kontinuálnej dunajskej vodnej cesty. Cieľom, je zabezpečenie garantovanej splavnosti dunajskej vodnej cesty v pôvodnom toku a rozšírenie ponuky riečnych informačných služieb ako nevyhnutnej podmienky pre konkurencieschopnosť vnútrozemskej vodnej dopravy.

Elektronická verejná správa

E-government umožňuje občanom a podnikateľom prístup k informáciám a službám verejnej správy. Jeho prínosom je zefektívnenie výkonu verejnej správy, zníženie administratívneho zaťaženia jednotlivcov a podnikateľov pri komunikácii s verejnou správou, nepriama podpora informačnej spoločnosti a IKT priemyslu, zmenšenie priestoru pre korupciu a zvyšovanie transparentnosti verejnej správy.

Vláda výrazne posilní rozvoj elektronickej verejnej správy, verejné služby budú dostupné viacerými elektronickými kanálmi a primeraná pozornosť bude venovaná zabezpečeniu informačnej bezpečnosti. Medzi kľúčové budú patriť projekty zamerané na vytvorenie infraštruktúry a základné komponenty architektúry integrovaného informačného systému verejnej správy, v súlade s Národnou koncepciou informatizácie verejnej správy. Aktívna účasť občanov v rozhodovacích procesoch vo verejnej správe bude posilnená prostredníctvom využitia IKT v tzv. službách e-Demokracie. Realizácia vyššie uvedených projektov, dodržiavanie jednotných štandardov pre informačné systémy verejnej správy, ako aj dodržiavanie princípov interoperability informačných systémov vytvorí základ verejnej správy a komunikačno-technologickú infraštruktúru, ktorá zabezpečí efektívne a jednoduché prepájanie informačných systémov jednotlivých úsekov verejnej správy na úrovni štátnej správy aj samosprávy. Z hľadiska vzájomnej kooperácie informačných systémov a elektronických služieb verejnej správy je potrebné riešiť vnútornú a následne medzinárodnú interoperabilitu informačných systémov verejnej správy ako celku. Vláda SR prostredníctvom ministerstiev bude spolupracovať na cezhraničných iniciatívach a zúčastňovať sa dôležitých paneurópskych projektov tak, aby bola v čo najširšej miere zabezpečená interoperabilita a kompatibilita elektronických procesov na úroveň, ktorú vyžaduje jednotný európsky trh.

4.4 Transparentné prostredie a vymožitelnosť práva

Transparentné a nekorupčné prostredie posilňuje efektívnosť, hospodársky rast, prispieva k rovnosti šancí v ekonomike a v konečnom dôsledku zvyšuje blahobyt. Efektívny boj s korupciou si vyžaduje zvýšenie transparentnosti a zúženie priestoru pre nekalé aktivity pri akomkoľvek nakladaní s majetkom štátu, verejných inštitúcií a samospráv, resp. pri verejnom obstarávaní. Nedôvera, ktorá panuje voči verejným inštitúciám, súdom a sudcom je zapríčinená nízkou úrovňou vymožitelnosti práva, ako aj stavom korupcie a klientelizmu na Slovensku.

Korupcia a klientelizmus

Jedným z prvých krokov v boji proti korupcii a klientelizmu bude povinné zverejňovanie zmlúv, ktoré sa týkajú verejných financií. Účinnosť zmlúv bude podmienená ich zverejnením na internete. Taktiež sa dodatočne zverejnia už v predchádzajúcom období uzavreté zmluvy verejného obstarávania v pôsobnosti jednotlivých rezortov a nimi riadených inštitúcií.

Verejný obstarávanie a efektívne rozdeľovanie verejných prostriedkov

Najlepšou zárukou efektívneho vynakladania verejných zdrojov je transparentné využívanie elektronického verejného obstarávania a použitie elektronickej aukcie vo všetkých rezortoch v celej verejnej správe vrátane podnikov vo vlastníctve štátu. Zároveň zvýšenie transparentnosti možno dosiahnuť aj modernizáciou a

rozšírením poskytovaných služieb Vestníka verejného obstarávania, ktoré budú spočívať napr. vo zverejňovaní výzvy na predloženie ponúk, výsledkov hodnotenia komisie vrátane odôvodnení vylúčenia ponúk komisiou na vyhodnotenie ponúk a návrhov plnenia kritérií na vyhodnotenie ponúk.

Verejnosti bude taktiež umožnené upozorňovať na konkrétne prípady plytvania. Ministerstvo financií bude aj tieto námety využívať pri tvorbe a čerpaní rozpočtu. V snahe ďalej zvýšiť efektívnosť rozdeľovania verejných zdrojov vláda zavedie transparentné pravidlá a rovnocenné podmienky pre rozdeľovania dotácií vo všetkých rezortoch. S tým súvisí aj pravidelné uverejňovanie aktuálnych prehľadov o implementácii (napr. pokrok v kontrahovaní, čerpaní, často kladené otázky a iné pomôcky pre žiadateľov, príklady zrealizovaných projektov) a hodnotenie hospodárnosti a efektívnosti.

Súdy a Súdna rada

Vyššia transparentnosť a zamedzenie nekalého ovplyvňovania bude dosiahnuté povinným zverejňovaním súdnych rozhodnutí a zasadnutí Súdnej rady vrátane zdôvodnení rozhodnutia na centrálnej web stránke. Všetky súdne pojednávania budú nahrávané a bude možné príbežne sledovať stav konania.

Urýchlenie súdnych konaní a zefektívnenie práce súdov prinesie zavedenie zjednodušených procesných postupov, určenie lehôt pre rozhodovanie vo vybraných veciach, nový systém doručovania súdnych písomností a úplná elektronizácia súdnictva. Aby sa zabránilo nekalej manipulácii pri zmene osoby zákonného sudcu, zavedú sa prísne pravidlá pre tvorbu rozvrhu práce sudcov a striktné podmienky pre umožnenie zmeny osoby sudcu.

4.5 Zdravie

Slovensko napriek rýchlemu rastu výdavkov na zdravie v posledných rokoch naďalej výrazne zaostáva za výsledkami krajín EÚ. Výdavky na zdravotníctvo rástli na Slovensku výrazne rýchlejšie než v krajinách s podobnou úrovňou HDP na obyvateľa a EK očakáva, že ich rast do roku 2060 bude jedným z najvyšších v EÚ⁵. Napriek tomu stúpala očakávaná dĺžka života pomalšie než priemer EÚ. Hlavnými výzvami sú zefektívnenie výdavkov na zdravie, zvýšenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti a zlepšenie jej kvality pre všetky skupiny obyvateľstva.

Dostupnosť zdravotnej starostlivosti a informovanosť

Vláda zlepši dostupnosť zdravotnej starostlivosti úpravou minimálnej siete poskytovateľov a pravidiel pre čakacie listiny. Minimálna sieť poskytovateľov zdravotnej starostlivosti sa upraví bez ohľadu na právnu formu a zriaďovateľa a definujú sa minimálne štandardy dostupnosti starostlivosti pre všetky typy poskytovateľov. Časová dostupnosť pre jednotlivé zdravotné služby sa zlepši zavedením explicitných a transparentných pravidiel pre čakacie listiny a účinným vymáhaním maximálneho čakacieho času.

Posilní sa informovanosť pacientov pri výbere poisťovne a zdravotníckeho poskytovateľa sprístupnením a porovnateľnosťou hodnotení kvality poskytovateľov. Rebríčky poskytovateľov zdravotnej starostlivosti podľa jednotnej metodiky budú zdravotnými poisťovňami povinne zverejňované na ich webových stránkach. Pacienti budú zapojení do hodnotenia poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.

Lieková politika

Reforma liekovej politiky zvýši ich cenovú dostupnosť a efektívnosť výdavkov na ne. V oblasti kategorizácie liekov sa vláda zameria na posilnenie transparentnosti a predvídateľnosti procesov liekovej politiky, zníženie

⁵ Pripravovaná štúdia OECD (2010) Ekonomický prehľad Slovenskej Republiky 2010, Paríž, OECD Publishing.

korupcie. Vstup relatívne neúčinných alebo nákladovo neefektívnych liekov na trh sa obmedzí posilnenou úlohou farmakoekonomického posúdenia lieku pri jeho zaraďovaní medzi hrazené lieky a pri stanovovaní výšky úhrady.

Efektívnosť výdavkov na lieky sa zlepší aj zavedením predpisovania liekov cez názvy účinných látok - tzv. generickou preskripciou a používaním terapeuticky porovnateľných liekov s nižšími cenami a doplatkami. Zamedzí sa tak problematickým marketingovým praktikám v liekovom reťazci. Podobne, zavedenie regresívnej marže na lieky dodávané do nemocníc, uvoľnenie internetového predaja liekov a predaja voľnopredajných liekov (OTC) v iných (registrovaných) predajniach prispejú k efektívnejšiemu nakladaniu s verejnými zdrojmi.

Vláda podporí cenovú dostupnosť liekov pre sociálne ohrozené skupiny vytvorením stropov na ich celkové výdavky na lieky. Zdravotne postihnutí pacienti zaplatia na doplatkoch za lieky maximálne 30 Eur a dôchodcovia maximálne 45 Eur za štvrtrok a akékoľvek ďalšie doplatky im zaplatí zdravotná poisťovňa.

Poskytovatelia a trh s poistením

Zefektívnenie zdravotníckych výdavkov významne posilní zmena regulácie trhu s poistením a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti. Vláda zavedie povinnosť zverejňovať na internete všetky zmluvy medzi zdravotnými poisťovňami a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti. K lepšiemu hospodáreniu nemocníc prispeje transformácia štátnych nemocníc a umožnenie transformácie neziskovým organizáciám na obchodné spoločnosti. Tým sa zvýši kontrola efektivity hospodárenia s finančnými prostriedkami a tlak na to, aby sa neopakovalo stratové hospodárenie z minulosti. Posilní sa aj zodpovednosť za riadenie nemocníc a vytvorí priestor pre prílev súkromného kapitálu.

Efektívnosť výdavkov na zdravotnú starostlivosť sa zvýši aj zavedením systému platby za diagnostickú skupinu (DRG - Diagnosis-related group). Systém DRG pridelí každému prípadu hospitalizácie dopredu stanovený objem financií na základe diagnózy, poskytnutých výkonov, veku, pohlavia, prítomnosti iných ochorení či komplikácií, a ďalších pozorovateľných kritérií. Každá nemocnica tak bude dostávať za rovnaký štandardný výkon pri rovnakej diagnóze rovnaký objem peňazí od zdravotnej poisťovne.

Vláda skvalitní trh s poistením zmenšením priestoru na selekciu nízkonákladových a vysokopříjmových poistencov poisťovňami. Systém kompenzácie rizika poistencov sa rozšíri o diagnostické informácie získané na základe tzv. farmaceutických nákladových skupín (PCG). Vytvorí sa mechanizmus solidárneho zdieľania časti katastrofických nákladov poistencov.

PRÍLOHA č. 1 – Ciele stratégie Európa 2020

	Návrh národného cieľa	EÚ cieľ
Zamestnanosť (miera zamestnanosti v %, 20 - 64 rokov)	71 - 73 %	75 %
Výdavky na výskum a vývoj (v % HDP)	0,9 - 1,1 % HDP	3,0 % HDP
Vzdelávanie Predčasné ukončenie školskej dochádzky (v % vo vekovej skupine 18 - 24 rokov) Vysokoškolské vzdelanie (v % vo vekovej skupine 30 - 34 rokov)	6 % 30 %	10 % 40 %
Chudoba a vylúčenie (kombinácia rizika chudoby, materiálnej deprivácie a domácností s nízkou intenzitou práce)	Vymaniť aspoň 170 000 obyvateľov z rizika chudoby a vylúčenia.	Vymaniť najmenej 20 miliónov obyvateľov EÚ z rizika chudoby a vylúčenia.
Klimatické zmeny a energetika Celkové emisie skleníkových plynov Obnoviteľné zdroje energie Energetická efektívnosť	Znížiť nárast emisií skleníkových plynov mimo sektora ETS tak, aby nepresiahli úroveň z roku 2005 o viac ako 13 %. Zvýšiť podiel energie z obnoviteľných zdrojov na hrubej konečnej spotrebe energie na 14 %. Zvýšiť energetickú efektívnosť prostredníctvom úspory 11 % konečnej spotreby energie v porovnaní s priemernou spotrebou v rokoch 2001 – 2005.	Znížiť emisie skleníkových plynov v roku 2020 v porovnaní s úrovňami z roku 1990 o 20 %. ⁶ Zvýšiť podiel energie z obnoviteľných zdrojov na hrubej konečnej spotrebe energie na 20 %. Zvýšiť energetickú efektívnosť prostredníctvom úspory 20 % primárnej spotreby energie v porovnaní so základným scenárom modelu PRIMES.

⁶ EÚ je pripravená v rámci svojej podmienenej ponuky prejsť na redukciu o 30 %, avšak len za predpokladu globálnej a komplexnej dohody na obdobie po roku 2012.

PRÍLOHA č. 2 – Integrované usmernenia stratégie Európa 2020

Usmernenie 1: Zabezpečenie kvality a udržateľnosti verejných financií

Členské štáty by mali rázne realizovať stratégie rozpočtovej konsolidácie v rámci Paktu stability a rastu a najmä odporúčania, ktoré im boli adresované v rámci postupu pri nadmernom deficite a/alebo v memorandách o porozumení v prípade podpory platobnej bilancie. Členské štáty by mali najmä dosiahnuť konsolidáciu v súlade s odporúčaniami Rady a splniť svoje strednodobé ciele v súlade s Paktom stability a rastu. Bez toho, aby bol dotknutý právny rámec Paktu stability a rastu, uvedené ciele pre väčšinu členských štátov znamenajú dosiahnutie konsolidácie, ktorá výrazne presahuje referenčnú hodnotu 0,5 % hrubého domáceho produktu (HDP) ročne v štruktúrálnom vyjadrení, a to až dovtedy, kým pomery dlhu k HDP nenadobudnú tendenciu nepretržitého klesania. Fiškálna konsolidácia by sa mala začať najneskôr v roku 2011, prípadne v tých členských štátoch, v ktorých to hospodárska situácia umožní, aj skôr za predpokladu, že z prognóz Komisie bude naďalej vyplývať, že oživenie sa posilňuje a stáva sa samoudržateľným.

Pri vypracúvaní a vykonávaní stratégií rozpočtovej konsolidácie by sa členské štáty mali zamerať na obmedzenie výdavkov a uprednostniť výdavkové položky podporujúce rast v oblastiach, akými sú vzdelávanie, zručnosti a zamestnateľnosť, výskum, vývoj a inovácie a investície do sietí, ktoré by mali kladný vplyv na produktivitu, napríklad do vysokorychlostného internetu a prepojení energetických a dopravných systémov a infraštruktúry. Ak bude potrebné zvýšiť dane, mali by sa súčasne tam, kde je to možné, prijať opatrenia na zmenu daňových systémov tak, aby boli priaznivejšie pre zamestnanosť, životné prostredie a rast, a to napríklad presunutím daňového zaťaženia smerom k činnostiam poškodzujúcim životné prostredie. Daňové systémy a systémy dávok by mali poskytovať lepšie stimuly zvyšujúce finančnú atraktivitu práce.

Okrem toho by členské štáty mali posilniť vnútroštátne rozpočtové rámce, zvýšiť kvalitu verejných výdavkov a zlepšiť udržateľnosť verejných financií tým, že sa budú usilovať najmä o dôsledné znižovanie dlhu, reformy verejných výdavkov súvisiacich so starnutím obyvateľstva, ako sú napríklad dôchodky a výdavky na zdravotnú starostlivosť, a uplatňovanie politík prispievajúcich k rastu zamestnanosti a zvyšovaniu skutočného veku odchodu do dôchodku s cieľom zaisťiť, aby boli verejné výdavky súvisiace so starnutím obyvateľstva a sociálne systémy finančne udržateľné.

Rozpočtová efektívnosť a kvalita verejných financií sú dôležité aj na úrovni Únie.

Usmernenie 2: Riešenie makroekonomických nerovnováh

Členské štáty by mali zabrániť vzniku neudržateľných makroekonomických nerovnováh, ktoré vznikajú najmä v dôsledku vývoja na bežných účtoch, vývoja na kapitálových trhoch a vývoja bilancii domácností a podnikového sektora. Členské štáty s veľkou nerovnováhou bežného účtu, ktorá je dôsledkom dlhodobej straty konkurencieschopnosti alebo má iné príčiny, by sa mali zamerať na riešenie základných príčin, a to napríklad prostredníctvom krokov v oblasti fiškálnej politiky, vývoja miezd, štruktúrálnych reforiem na trhoch s výrobkami a finančnými službami (vrátane krokov v oblasti toku kapitálu, ktorý zvyšuje produktivitu), v oblasti pracovných trhov v súlade s usmerneniami pre zamestnanosť alebo v akejkoľvek inej príslušnej oblasti politiky. V tejto súvislosti by členské štáty mali podporovať vhodné rámcové podmienky pre systémy vyjednávania o mzdách a vývoj nákladov práce, ktoré sú v súlade s cenovou stabilitou, trendmi v oblasti produktivity v strednodobom horizonte a potrebou zníženia makroekonomických nerovnováh. Prípadné vhodné stanovovanie miezd vo verejnom sektore by sa malo považovať za dôležitý signál pre vykonanie úprav miezd v súkromnom sektore, a to vzhľadom na potrebu zvýšiť konkurencieschopnosť. Rámce pre stanovovanie miezd vrátane minimálnej mzdy by mali umožniť taký spôsob tvorby miezd, ktorý zohľadňuje rozdiely v kvalifikácii pracovnej sily a v podmienkach na miestnom trhu práce a ktorý reaguje na veľké rozdiely v hospodárskej výkonnosti jednotlivých regiónov, odvetví a obchodných spoločností v rámci jednej krajiny. V tomto kontexte musia zohrávať dôležitú úlohu sociálni partneri. Členské štáty s veľkými prebytkami na bežnom účte by sa mali snažiť prijať opatrenia zamerané na vykonávanie štruktúrálnych reforiem, ktoré napomáhajú posilňovanie potenciálneho rastu, čím podporujú aj domáci dopyt. Riešenie makroekonomických nerovnováh, a to aj medzi členskými štátmi, by tiež pomohlo dosiahnuť hospodársku súdržnosť.

Usmernenie 3: Znižovanie nerovnováh v eurozóne

Členské štáty, ktorých menou je euro, by mali považovať veľké a pretrvávajúce rozdiely, čo sa týka stavu bežných účtov a iných makroekonomických nerovnováh, za vec spoločného záujmu a v prípade potreby by mali prijať naliehavé opatrenia na ich zníženie. Opatrenia je potrebné prijať vo všetkých členských štátoch eurozóny, avšak charakter, dôležitosť a naliehavosť politických výziev sa výrazne od krajiny ku krajine líšia. Vzhľadom na slabé miesta a rozsah požadovaných úprav je potreba politických opatrení obzvlášť naliehavá v členských štátoch, ktoré trvalo vykazujú veľké deficity bežného účtu a veľkú stratu konkurencieschopnosti. Tieto štáty by mali dosiahnuť výrazné a trvalé zníženie deficitu bežného účtu. Mali by sa tiež usilovať o zníženie jednotkových nákladov práce, a to pri zohľadnení vývoja produktivity na regionálnej úrovni, odvetvovej úrovni a na úrovni obchodných spoločností, a o zvýšenie konkurencie na trhoch s výrobkami. Členské štáty eurozóny s veľkým prebytkom bežného účtu by mali prijať opatrenia zamerané na vykonávanie štruktúrálnych reforiem, ktoré napomáhajú posilňovanie potenciálneho rastu, čím podporujú aj domáci dopyt. Podobne by členské štáty eurozóny mali konať aj v

prípade akýchkoľvek ďalších makroekonomických nerovnováh, ako sú napríklad nadmerná kumulácia súkromného dlhu a rozdiely v oblasti inflácie. Mali by sa odstrániť inštitucionálne prekážky, ktoré bránia tomu, aby sa ceny a mzdy pružne prispôbovali podmienkam trhu. Makroekonomické nerovnováhy by sa mali podrobne monitorovať v rámci eurosкупiny, ktorá by mala v prípade potreby navrhnuť nápravné opatrenia.

Usmernenie 4: Optimalizácia podpory výskumu a vývoja a inovácie, posilnenie vedomostného trojuholníka a uvoľnenie potenciálu digitálneho hospodárstva

Členské štáty by mali vykonať revíziu svojich vnútroštátnych (a regionálnych) systémov v oblasti výskumu, vývoja a inovácií, pričom by mali zabezpečiť účinné a primerané rámcové podmienky pre verejné investície v rámci stratégií rozpočtovej konsolidácie podľa Paktu stability a rastu (usmernenie 1) a zaistiť, aby tieto systémy prispievali k vyššiemu rastu a v prípade potreby zároveň k riešeniu hlavných spoločenských problémov (vrátane energetiky, efektívneho využívania zdrojov, zmeny klímy, biodiverzity, sociálnej a územnej súdržnosti, starnutia, zdravia a bezpečnosti), a to spôsobom, ktorý je nákladovo efektívny. Konkrétne by mali verejné investície slúžiť tomu, aby sa zvýšilo súkromné financovanie výskumu a vývoja. Reformy by mali pomáhať rozvoju excelentnosti a inteligentnej špecializácie, podporovať vedeckú integritu, posilniť spoluprácu medzi univerzitami, výskumnými ústavmi, verejnými a súkromnými aktérmi a aktérmi z tretieho sektora, a to na domácej aj medzinárodnej úrovni, a zabezpečiť rozvoj infraštruktúry a sietí, ktoré umožnia šírenie znalostí. Malo by sa zlepšiť riadenie výskumných inštitúcií, aby vnútroštátne výskumné systémy fungovali nákladovo efektívnejšie a produktívnejšie. Na tento účel by sa mal modernizovať univerzitný výskum, mali by sa vytvoriť a sprístupniť infraštruktúry svetovej úrovne a mali by sa podporovať atraktívne možnosti na rozvoj kariéry a mobilita výskumných pracovníkov a študentov. Mechanizmy financovania a verejného obstarávania by sa mali upraviť a zjednodušiť, čo by v prípade potreby pomohlo uľahčiť cezhraničnú spoluprácu, šírenie znalostí a súťaž na základe schopností, pričom by sa vychádzalo zo synergií a získavala by sa väčšia hodnota.

Politiky členských štátov v oblasti výskumu, vývoja a inovácie by mali priamo reagovať na vnútroštátne príležitosti a výzvy a mali by prihliadať ku kontextu Únie s cieľom vytvoriť viac príležitostí na spojenie verejných a súkromných zdrojov v oblastiach, v ktorých Únia môže priniesť pridanú hodnotu, aby bolo možné využiť synergie s fondmi Únie, a tak dosiahnuť dostatočné úspory z rozsahu a vyhnúť sa fragmentácii. Členské štáty a Únia by mali začleniť inováciu do všetkých príslušných politík a podporovať inováciu v širšom zmysle (vrátane netechnologickej inovácie). S cieľom podporiť súkromné investície do výskumu a inovácie by členské štáty a Európska únia mali zlepšiť rámcové podmienky, najmä pokiaľ ide o podnikateľské prostredie, konkurenčné a otvorené trhy a veľký hospodársky potenciál kultúrnych a tvorivých odvetví, a kombinovať náležitým spôsobom nákladovo efektívne fiškálne stimuly, a to v závislosti od priestoru, ktorý má každý členský štát na vlastné opatrenia v oblasti fiškálnej politiky, a iné finančné nástroje s opatreniami na uľahčenie prístupu k súkromnému financovaniu (vrátane rizikového kapitálu) a na zjednodušenie tohto prístupu pre malé a stredné podniky, zvýšiť dopyt, a to najmä v oblasti ekologickej inovácie (v prípade potreby prostredníctvom zeleného verejného obstarávania a interoperabilných noriem), podporovať trhy a právne úpravy, ktoré vytvárajú vhodné podmienky pre inováciu, a zaistiť efektívnu, prístupnú a účinnú ochranu a správu duševného vlastníctva. Všetky tri strany daného trojuholníka (vzdelávanie, výskum a inovácie) by sa mali vzájomne podporovať a ovplyvňovať. V súlade s usmerneniami 8 a 9 by členské štáty mali ľuďom umožniť získať širokú škálu zručností potrebných na účely inovácie vo všetkých jej formách vrátane ekologických inovácií a mali by sa usilovať zaistiť dostatočný počet absolventov vedeckých, matematických a technologických odborov.

Členské štáty a Únia by mali vytvoriť vhodné rámcové podmienky pre rýchly rozvoj jednotného digitálneho trhu, ktorý ponúka široko prístupný obsah a služby on-line. Členské štáty by mali presadzovať zavádzanie a využívanie vysokorychlostného internetu ako základného prostriedku umožňujúceho prístup k znalostiam a účasť na ich vytváraní. Verejné financovanie by malo byť nákladovo efektívne a malo by sa zamerať na riešenie tých oblastí, kde trh zlyháva. Politiky by mali rešpektovať zásadu technologickej neutrality. Členské štáty by sa mali usilovať znížiť náklady na budovanie sietí, najmä zlepšovaním koordinácie verejných prác. Členské štáty a EÚ by mali podporovať zavádzanie a používanie moderných služieb prístupných on-line, a to aj prostredníctvom ďalšieho rozvoja elektronickej štátnej správy, elektronickeho podpisu, elektronickej totožnosti a elektronickej platby, podporovať aktívnu účasť v digitálnej spoločnosti, najmä podporou prístupu ku kultúrnemu obsahu a službám aj prostredníctvom mediálnej a digitálnej gramotnosti, a prispievať k vytvoreniu atmosféry bezpečnosti a dôvery.

Hlavným cieľom Európskej únie, na ktorého základe členské štáty stanovujú svoje národné ciele, je zlepšiť podmienky pre výskum a vývoj, najmä v záujme zvýšenia kombinovaných verejných a súkromných investícií v tomto odvetví do roku 2020 na úroveň 3 % HDP. Komisia vytvorí ukazovateľ, v ktorom sa odzrkadlí intenzita výskumu, vývoja a inovácií.

Usmernenie 5: Zlepšovanie efektívnosti využívania zdrojov a znížovanie emisií skleníkových plynov

Členské štáty a Únia by mali prijať opatrenia na podporu oddelenia hospodárskeho rastu od využívania zdrojov, premeniť environmentálne výzvy na potenciálne zdroje rastu a efektívnejšie využívať svoje prírodné zdroje, čo by tiež pomohlo predchádzať zhoršovaniu stavu životného prostredia a zachovať biodiverzitu. Mali by vykonať potrebné štrukturálne reformy, aby mohli uspieť vo vytváraní nových obchodných príležitostí a pracovných miest v globálnych podmienkach

charakteristických čoraz väčšími obmedzeniami týkajúcimi sa emisií uhlíka a dostupnosti zdrojov. Únia a členské štáty by mali vynaložiť ďalšie úsilie na urýchlenie vytvorenia integrovaného a plne funkčného vnútorného trhu s energiami, aby sa zabezpečili dodávky plynu a elektrickej energie bez akýchkoľvek obmedzení. Na účely zníženia emisií a zlepšenia energetickej efektívnosti by členské štáty mali vo veľkej miere využiť trhové nástroje, ktorými by sa podporila zásada internalizácie externých nákladov vrátane zdanenia a ostatné účinné podporné nástroje na zníženie emisií a lepšie prispôsobenie sa zmene klímy, podporu trvalo udržateľného rastu a zamestnanosti a efektívne využívanie zdrojov spôsobom, ktorý je nákladovo efektívny, stimuláciu využívania energie z obnoviteľných zdrojov a nízkouhlíkových technológií, ktoré sú odolné voči zmene klímy, a prechod k využívaniu spôsobov dopravy, ktoré sú šetrnejšie k životnému prostrediu a ktoré sú navzájom prepojené, a podporu úspor energie a ekologickej inovácie. Členské štáty by mali postupne prestať poskytovať dotácie na činnosti, ktoré škodia životnému prostrediu, a zaisťiť spravodlivé rozdelenie ich nákladov a prínosov.

Členské štáty a Únia by mali využiť regulačné, mimoregulačné a fiškálne nástroje, napríklad normy energetickej výkonnosti pre výrobky a budovy na úrovni Únie, označovanie výrobkov a "zelené obstarávanie", na stimulovanie nákladovo efektívnej zmeny modelov spotreby a výroby, podporu recyklácie, uskutočnenie prechodu k efektívnemu využívaniu energií a zdrojov a bezpečnému a trvalo udržateľnému nízkouhlíkovému hospodárstvu a na dosiahnutie pokroku smerom k trvalo udržateľnejšej doprave a bezpečnejšej a ekologickejšej výrobe energie, a to pri maximalizovaní synergií na európskej úrovni v danej súvislosti a pri zohľadnení prínosu trvalo udržateľného poľnohospodárstva. Členské štáty by mali cielavedome pracovať na vytvorení inteligentnej, modernizovanej a plne prepojenej infraštruktúry v oblasti dopravy a energetiky, využívať informačné a komunikačné technológie v súlade s usmernením 4 s cieľom dosiahnuť zvýšenie produktivity, zaisťiť koordinované vykonávanie projektov v oblasti infraštruktúry a podporovať rozvoj otvorených, konkurenčných a integrovaných trhov v rámci sieťových odvetví.

Hlavným cieľom Európskej únie, na ktorého základe členské štáty stanovujú svoje národné ciele, je znížiť do roku 2020 emisie skleníkových plynov o 20 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990, zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie na našej konečnej spotrebe energie na 20 % a smerovať k tomu, aby sa energetická účinnosť zvýšila o 20 %; v súlade so svojou podmienenou ponukou je Únia odhodlaná prijať rozhodnutie o znížení o 30 % do roku 2020 v porovnaní s úrovňami v roku 1990 v záujme dosiahnutia globálnej a komplexnej dohody na obdobie po roku 2012 a to za predpokladu, že ostatné rozvinuté krajiny sa zaviazú k porovnateľným obmedzeniam emisií a rozvojové krajiny prispievajú primerane a v súlade so svojimi povinnosťami a príslušnými kapacitami.

Usmernenie 6: Zlepšovanie podnikateľského a spotrebiteľského prostredia a modernizácia a vývoj priemyselnej základne v záujme zabezpečenia plného fungovania vnútorného trhu

Členské štáty by mali zabezpečiť, aby trhy fungovali v prospech občanov, spotrebiteľov a podnikov. Členské štáty a Únia by mali zároveň so zabezpečovaním ochrany spotrebiteľov vytvoriť predvídateľné rámcové podmienky a zaisťiť dobre fungujúce, otvorené a konkurenčné trhy tovarov a služieb. Konkrétne, tieto opatrenia by sa mali zamerať na prehlbenie jednotného trhu a regulačného systému, najmä vo finančnom sektore, ako aj na podporu rovnakých podmienok pôsobenia na finančných trhoch na globálnej úrovni, na účinné vykonávanie a presadzovanie pravidiel jednotného trhu a pravidiel hospodárskej súťaže a na rozvíjanie potrebnej fyzickej infraštruktúry, a to tiež v záujme zmenšovania regionálnych rozdielov.

Ďalej by sa mal rozvíjať vonkajší rozmer vnútorného trhu, a to na účely posilnenia obchodu a zvýšenia investícií. V kontexte jednotného trhu sa musí venovať náležitá pozornosť tomu, aby sa rešpektovalo náležité poskytovanie služieb všeobecného záujmu. Členské štáty by mali pokračovať v zlepšovaní podnikateľského prostredia prostredníctvom modernizácie verejnej správy, zlepšovania správy a riadenia spoločností, odstraňovania zostávajúcich prekážok na vnútornom trhu a neúmerneho administratívneho zaťaženia a predchádzania neprímeranému novému zaťaženiu, a to uplatňovaním inteligentných regulačných nástrojov vrátane rozvoja ďalších interoperabilných služieb elektronickej štátnej správy, odstraňovania daňových prekážok, podporovania malých a stredných podnikov a zlepšovania ich prístupu k jednotnému trhu v súlade s iniciatívou Small Business Act pre Európu a zásadou "najskôr myslieť na malých", zabezpečenia stability a integrácie trhov s finančnými službami, uľahčovania prístupu k financovaniu, zlepšovania podmienok pre podporu prístupu k právam duševného vlastníctva a ich ochranu, podporovania internacionalizácie malých a stredných podnikov a podpory podnikania vrátane podnikania žien. Verejné obstarávanie by malo podporovať inovácie, najmä vo vzťahu k malým a stredným podnikom a podporovať prechod k hospodárstvu, ktoré efektívne využíva zdroje a energie (v súlade s usmernením 5), pričom by zároveň malo rešpektovať zásady otvorenosti trhov, transparentnosti a účinnej hospodárskej súťaže.

Členské štáty by mali podporovať modernú, inovatívnu, diverzifikovanú a konkurencieschopnú nízkouhlíkovú priemyselnú základňu, ktorá efektívne využíva zdroje a energiu, a to čiastočne aj uľahčovaním potrebnej reštrukturalizácie spôsobom, ktorý je nákladovo efektívny a v plnom súlade s pravidlami hospodárskej súťaže Únie a ostatnými relevantnými pravidlami. V tejto súvislosti by si členské štáty mali opätovne určiť priority v súvislosti s fondmi Únie. Členské štáty by mali úzko spolupracovať s predstaviteľmi priemyslu a ďalšími zainteresovanými stranami, aby tak prispeli k vedúcemu postaveniu a

konkurencieschopnosti Únie v kontexte celosvetového udržateľného a inkluzívneho rozvoja, a to najmä prostredníctvom podporovania sociálnej zodpovednosti podnikov, odhaľovania problémových oblastí a umožňovania zmien.

Usmernenie 7: Zvyšovanie účasti na trhu práce a znižovanie štrukturálnej nezamestnanosti

Členské štáty by mali začleniť zásady flexiistoty schválené Európskou radou do svojich politik trhu práce a uplatňovať ich dôsledne využívajúc pomoc z Európskeho sociálneho fondu s cieľom zvyšovať účasť na trhu práce a bojovať proti segmentácii, nečinnosti a rodovej nerovnosti, a zároveň znižovať štrukturálnu nezamestnanosť. Opatrenia na zvýšenie flexibility a istoty by mali byť vyvážené a vzájomne sa dopĺňajúce. Členské štáty by preto mali zaviesť kombinovanie flexibilných a spoľahlivých pracovných zmlúv, aktívne politiky trhu práce, efektívne celoživotné vzdelávanie, politiky na podporu pracovnej mobility a primerané systémy sociálneho zabezpečenia s cieľom dosiahnuť profesijné prechody s jasným stanovením práv a zodpovednosti nezamestnaných aktívne si hľadať prácu.

Členské štáty by mali zintenzívniť sociálny dialóg a riešiť segmentáciu trhu práce prostredníctvom opatrení zameraných na odstraňovanie dočasných a neistých pracovných miest, podzamestnanosti a nelegálneho zamestnávania. Profesijná mobilita by mala byť odmeňovaná. Je potrebné riešiť kvalitu pracovných miest a podmienok zamestnávania bojom proti nízkym mzdám a zaručením primeraného sociálneho zabezpečenia aj pre zamestnancov na dobu určitú a samostatne zárobkovo činné osoby. Služby zamestnanosti by sa mali posilniť a otvoriť všetkým vrátane mladých ľudí a ľudí ohrozených nezamestnanosťou, pričom personalizované služby by sa mali zamerať na tých ľudí, ktorí sú od trhu práce najviac vzdialení.

S cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť a účasť na trhu práce, a to najmä ľudí s nízkym vzdelaním, by členské štáty mali v súlade s usmernením 2 pre oblasť hospodárskej politiky preskúmať daňové systémy a systémy dávok a kapacity verejných služieb poskytovať potrebnú podporu. Členské štáty by mali zvyšovať účasť pracovnej sily prostredníctvom politik na podporu aktívneho starnutia, rodovej rovnosti a rovnakej odmeny a integráciu mladých ľudí, osôb so zdravotným postihnutím, legálnych migrantov a ostatných zraniteľných skupín na trhu práce. Politiky rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom zabezpečujúce poskytovanie cenovo dostupnej starostlivosti a inováciu v organizácii práce by mali byť zamerané na zvyšovanie miery zamestnanosti, obzvlášť mladých ľudí, starších pracovníkov a žien, a najmä na udržanie vysokokvalifikovaných žien vo vedeckých a technických oblastiach. Členské štáty by takisto mali odstrániť prekážky vstupu nových pracovníkov na trh práce, podporovať samostatnú zárobkovú činnosť, vytváranie pracovných miest v oblastiach zahŕňajúcich ekologické zamestnávania a sociálnu starostlivosť a podnecovať sociálnu inováciu.

Hlavným cieľom EÚ, na ktorého základe členské štáty stanovujú svoje národné ciele, je zvýšiť do roku 2020 mieru zamestnanosti žien a mužov vo veku 20 – 64 rokov na 75 %, a to aj prostredníctvom väčšej účasti mladých ľudí, starších pracovníkov a ľudí s nízkym vzdelaním a lepšej integrácie legálnych migrantov.

Usmernenie 8: Rozvoj kvalifikovanej pracovnej sily zodpovedajúcej potrebám trhu práce, podpora kvality pracovných miest a celoživotného vzdelávania

Členské štáty by mali podporovať produktivitu a zamestnanosť zaistením primeraného rozšírenia vedomostí a zručností, ktoré by zodpovedali súčasným a budúcim požiadavkám trhu práce. Kvalitné počiatočné vzdelanie a atraktívna odborná príprava musia byť dopĺňané účinnými stimulmi podporujúcimi celoživotné vzdelávanie, príležitosťami na vzdelávanie „druhej šance“, zabezpečením, aby mal každý dospelý možnosť dosiahnuť vyšší stupeň kvalifikácie a cieľovými politikami v oblasti migrácie a integrácie. Členské štáty by mali vyvinúť systémy na uznávanie nadobudnutých odborných spôsobilostí, odstraňovať bariéry profesijnej a geografickej mobility pracovníkov, podnecovať získavanie prierezových schopností a tvorivosť a zameriavať svoje úsilie najmä na podporu ľudí s nízkym vzdelaním, zvyšovanie zamestnateľnosti starších pracovníkov a zároveň na zlepšovanie prípravy, zručností a skúseností vysokokvalifikovaných pracovníkov vrátane výskumníkov.

V spolupráci so sociálnymi partnermi a podnikmi by členské štáty mali zlepšiť prístup k odbornej príprave, posilniť vzdelávanie a profesijné poradenstvo v spojení so systematickými informáciami o nových pracovných príležitostiach, podporovať podnikanie a zlepšiť predvídanie potrieb v oblasti požadovaných zručností. Investovanie do rozvoja ľudských zdrojov, zvyšovania kvalifikácie a účasti na schémach celoživotného vzdelávania by malo byť podporované prostredníctvom spoločných finančných príspevkov od vlád, jednotlivcov a zamestnávateľov. Na podporu mladých ľudí, a najmä tých, ktorí sú nezamestnaní a nezúčastňujú sa na vzdelávaní ani odbornej príprave, by členské štáty v spolupráci so sociálnymi partnermi mali zaviesť schémy, ktoré by pomohli čerstvým absolventom nájsť prvé zamestnanie alebo možnosti ďalšieho vzdelávania a odbornej prípravy vrátane učňovskej praxe, a ktoré by umožnili rýchle zasiahnuť v prípade, že sa mladí ľudia stanú nezamestnanými. Pravidelné monitorovanie uplatňovania politik zvyšovania schopností a predvídaní potrieb by malo pomôcť identifikovať oblasti, v ktorých je potrebné zlepšenie, a zvyšovať schopnosť systémov vzdelávania a odbornej prípravy reagovať na potreby trhu práce. Členské štáty by na dosiahnutie týchto cieľov mali v plnej miere využívať fondy EÚ.

Usmernenie 9: Zlepšovanie výkonnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach a zvyšovanie účasti na vysokoškolskom vzdelávaní

Na zabezpečenie všeobecného prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave a zlepšenie výsledkov vzdelávania by členské štáty mali efektívne investovať do systémov vzdelávania a odbornej prípravy, najmä s cieľom zvyšovať kvalifikáciu pracovných síl EÚ a umožniť prispôsobovanie sa rýchle sa meniacim požiadavkám moderných trhov práce. Opatrenia by sa mali týkať všetkých sektorov (od predškolskej výchovy a škôl cez vyššie vzdelávanie, odborné vzdelávanie a prípravu až po vzdelávanie dospelých) a brať do úvahy aj učenie v neformálnom a informálnom kontexte. Reformy by mali byť zamerané na zabezpečenie získavania kľúčových schopností potrebných na to, aby každý jednotlivec uspel v hospodárstve založenom na znalostiach, najmä pokiaľ ide o zamestnateľnosť, ďalšie vzdelávanie a zručnosti v oblasti informačných a komunikačných technológií. Je potrebné prijať opatrenia zabezpečujúce, aby sa vzdelávacia mobilita mladých ľudí a učiteľov stala pravidlom. Členské štáty by mali zlepšiť otvorenosť a primeranosť systémov vzdelávania a odbornej prípravy najmä prostredníctvom uplatňovania národných kvalifikačných rámcov poskytujúcich flexibilné možnosti vzdelávania a vytvárania partnerstiev medzi svetom vzdelávania/odbornej prípravy a svetom práce. Je potrebné zatriktívniť učiteľské povolanie. Vyššie vzdelávanie by sa malo stať otvorenejším pre netradičných študentov a mala by sa zvýšiť účasť na vysokoškolskom alebo rovnocennom vzdelávaní. S cieľom znížiť počet mladých ľudí, ktorí sú nezamestnaní a nezúčastňujú sa na vzdelávaní ani odbornej príprave, by členské štáty mali prijať všetky nevyhnutné opatrenia na predchádzanie predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky.

Hlavným cieľom EÚ, na ktorého základe členské štáty stanovujú svoje národné ciele, je znížiť mieru predčasného ukončenia školskej dochádzky na 10 % a zároveň zvýšiť podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov, ktorí majú ukončené vysokoškolské alebo rovnocenné vzdelanie na minimálne 40 % v roku 2020.

Usmernenie 10: Podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe

Úsilie členských štátov o zníženie chudoby by malo byť zamerané na podporu plnohodnotného zapojenia sa do spoločnosti a hospodárstva a na rozširovanie podnikateľských možností dôsledným využívaním pomoci z Európskeho sociálneho fondu. Snahy by sa takisto mali sústrediť na zabezpečenie rovnakých príležitostí prostredníctvom prístupu k dostupným, udržateľným a vysokokvalitným službám vrátane verejných služieb (zahŕňajúcim služby šírené on-line, v súlade s usmernením 4), a najmä zdravotnej starostlivosti. Členské štáty by mali zaviesť účinné antidiskriminačné opatrenia. Rovnako v snahe bojovať proti sociálnemu vylúčeniu, posilniť postavenie ľudí a zvýšiť účasť na trhu práce je potrebné zlepšiť systémy sociálnej ochrany, politiky celoživotného vzdelávania a aktívneho začlenenia, s cieľom vytvárať pre ľudí príležitosti v rôznych etapách ich života a chrániť ich pred hrozbou vylúčenia. Systémy sociálneho zabezpečenia a dôchodkové systémy sa musia zmodernizovať tak, aby sa zabezpečilo ich využívanie v plnej miere s cieľom poskytnúť primeranú podporu príjmu a zaručiť prístup k zdravotnej starostlivosti – a tým aj posilnenie sociálnej súdržnosti – a aby bola zároveň zabezpečená ich finančná udržateľnosť. Systémy dávok by mali byť zamerané na zaručenie istoty príjmu počas prechodov a znižovanie chudoby, najmä v skupinách s najväčším rizikom sociálneho vylúčenia, napr. rodín s jedným rodičom, menšín, ľudí so zdravotným postihnutím, detí a mladých ľudí, starších žien a mužov, legálnych migrantov a ľudí bez domova. Členské štáty by taktiež mali aktívne podporovať sociálne hospodárstvo a sociálnu inováciu v prospech najzraniteľnejších skupín.

Hlavný cieľ EÚ, na ktorého základe členské štáty stanovujú svoje národné ciele, s prihliadnutím na ich relatívne východiskové podmienky a vnútroštátne okolnosti, sa zameria na podporu sociálneho začlenenia, najmä prostredníctvom znižovania chudoby so zámerom vymaniť najmenej 20 miliónov ľudí z rizika chudoby a vylúčenia.